Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Қўмитасининг рўзномаси

1991 йил 15 май
ЧОРШАНБА
№ 91 (5.133)
БАҲОСИ 8 ТИЙИН

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган ♦ Ҳафтада беш марта чоп этилади

ТАШАББУСНИ БОЙ БЕРГАН РАЙКОМ

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ ПАРТИЯ КОМИТЕТИ ДИҚҚАТИГА

КПСС Марказий Комитети билан Марказий назорат комиссиясининг қўшма пленуми кейинги ўн йилликлар мобайнида бўлиб ўтган барча партия анжуманлари ичида ўзининг шакли ва мазмуни жиҳатидан кескин ажралиб турувчи йиғин бўлди. Деярли барча нотиқлар партиядаги аҳвол ҳақида асосли равишда ташвишланиб гапирдилар. Таъкидланганидек, жамиятнинг бир қисми бўлмиш партияга ўтиш даврида жиддий қийинчиликларга дуч келиши табиий. Аммо у ҳаёт билан бирга ўзгариши керак, акс ҳолда жамиятга тўғри йўл-йўриқларни, мақсадга эришиш воситаларини таклиф қила оладиган сиёсий куч бўлиб қола олмайди.

Компартиянинг нуфузи, таъсир кучи республикамиз ҳаёти мисолида олиб қаралганда қувонарли даражада баланд. Аммо мамлакат миқёсида ғоявий қарама-қаршилик кучайганлиги, партиянинг бирлигига сезиларли хавф туғилганлиги баъзи партия комитетларини, коммунистларни саросимага солди. Улар жанговарликни ошириш ўрнига ташаббусни бой бериб, амалий ишда гангиб қолдилар. Пискент район партия ташкилоти фаолияти бунга мисолдир. Неча йилдирки, бу ерда деҳқончилик ривожланмаяпти. Чорвачиликда танг аҳвол юзага келган. Маданий-маиший, савдо, тиббиёт ва ижтимоий соҳада муаммолар кўп. Гап шундаки, райком ўз фаолиятини янгича талаблар асосида қайта қура олмаяпти. Ички партиявий иш учун талаб барча поғоналарда бўшаштириб юборилган. Қабул қилинган қарорлар ижроси изчил назоратга олинмаётир. Ҳатто аъзолик бадалларини тўлашга масъулиятсизлик билан ёндашаётганлар оз эмас. Жумладан, 74 та бошланғич партия ташкилотидан 48 тасида текшириш ўтказилганда бултур 1.405 сўм камомад ва бошқа камчиликларга йўл қўйилганлиги аниқланди. Баъзи партком котиблари ҳужжатларни расмийлаштириш, аъзолик бадалларини топширишда совуққонлик қилишаяпти. КПСС Устави талабларини бузаётган, бўшашувчанликка йўл қўяётган коммунистлар фаолиятига муносиб баҳо берилмаяпти.

Бошланғич партия ташкилотлари КПССга қабул қилишнинг сиёсий аҳамиятини ҳис қилмаяптилар. 1990 йилда «Ўзбекистон» давлат хўжалигида атиги бир киши партияга ўтган. «Пискент» совхози, ноҳия пахта тозалаш заводи, Охунбобоев номли, Тельман номли жамоа хўжаликларида КПСС сафларининг ўсиш даражаси қаноатланарли эмас. 1990 йил ва жорий йилнинг ўтган тўрт ойи ичида жами 13 киши ўз аризасига кўра партия сафидан чиқди. Ҳал қилувчи бўғинларда ўзибўларчилик кайфияти ҳукм сурмоқда Бунинг натижаси хайрли бўлармиди?!

Бултур пахта ҳосилдорлиги бурноғи йилга нисбатан камайтириб юборилди. Барча соҳани бирдай ривожлантириш юзасидан қарорлар қабул қилинаётган бўлса-да, ишда ўзгариш йўқ. Давлатга мева, дон, картошка, сабзавот, сут, тухум топшириш режалари барбод этилди. Айниқса, чорвачиликда танг аҳвол юзага келган. Ҳозирги кунда мавжуд 10 та хўжаликда 8.312 та қорамол парваришланаяпти. Шундан 3.337 таси соғин сигир. Бултур районда сут етиштириш режаси 94 фоизда қолиб кетди. Маҳсулот таннархи белгиланганидан кўтарилди. Жорий йилнинг тўрт ойида 1990 йилнинг шу давридагига қараганда ҳар сигирдан 85 килограммдан кам сут соғиб олинди. Тармоқдан катта иқтисодий зарар кўрилмоқда. Сабаби аксарият хўжаликларнинг раҳбарлари ва мутахассислари асосий эътиборни ҳамон пахтага қаратиб, чорвачиликка етарли аҳамият бермаяптилар. Зарбдор тармоқни ривожлантиришнинг бош омили — озуқага бўлган муносабат ўзгармаяпти. Районда ана шу мақсад учун 4072 гектар ер ажратилган. Бошқа экинлар қатори маккажўхори парвариши ҳал қилувчи дамларда ўз ҳолига ташлаб қўйилади. Етарли миқдорда ўғит, сув, ишчи кучи ажратилмайди. Оқибатда ўтган йили ҳар гектар ердан режадаги 272 центнер ўрнига 184 центнердан силос учун кўкпоя, 42 центнер ўрнига 34,4 центнердан маккажўхори дони олинди. Ленин номли, Тельман номли, «Гулистон» колхозларида кўкпоя гектарига 84—168 центнерни ташкил этганлигини қандай баҳолаш мумкин? Совуққонлик, ўзибўларчилик туфайли бултур Пискентда силос бостириш режаси 68 фоизда қолди. Қишлов азоб билан ўтди.

Район партия комитети бошланғич ва цех партия ташкилотларига суяниб иш кўрмаяпти. Уларнинг жанговарлигини таъминлаш, коммунистларнинг раҳнамолигини кучайтиришга эришолмаяпти. Кадрларга нисбатан талабчанлик бўшаштириб юборилган. Буни қуйидаги мисолдан кўрса бўлади. Назоратнинг сустлиги, бошбошдоқлик туфайли аксарият колхоз ва совхозларнинг чорва мутахассислари ўз бурчларига сидқидил ёндашмаяптилар. Тельман номли жамоа хўжалигида (бош зоотехник Б. Эргашев) 14 ой ичида 140 та қорамол, 308 та майда шохли жонивор мажбурий равишда гўштга топширилди.

«КПСС XXVI съезди» совхози (бош зоотехник Р. Шукуруллаев) фермасида бўлсангиз, молларнинг аянчли аҳволини кўриб юракдан ачинасиз. Улар балчиққа ботган. Бузоқхоналардан елвизак уриб ётибди. Сигир соғувчиларнинг унумли меҳнат қилиб, кўнгилли дам олишлари учун шароит яратилмаган. Оммавий-сиёсий, ғоявий-тарбиявий ишлар ҳақида гапирмаса ҳам бўлади. Агитатор ким эканлигини чорвадорлар билишмайди. 1990 ҳамда жорий йилнинг ўтган ойлари ичида 200 дан ортиқ қорамол касалланиб, қушхонага ўтказилганлиги ҳеч кимни ташвишлантираётгани йўқ. Ажабланарлиси шуки, мазкур совхоз партия комитетининг котиби Тоҳир Турозов райком бюро аъзосидир. Аммо у лоақал ўз хўжалигида партиявий ишларни намунали йўлга қўя олмаяпти. Режани бажармаётган, маблағларни ҳавога совураётганлар орасида коммунистлар бор. Сўнгги йилларда бу ерда чорвачилик моддий-техника базасини ривожлантириш учун 1,5 миллион сўм сарфланди. 3 та молхона қурилди. Қайтимдан эса дарак йўқ.

Охунбобоев номли колхоздаги ташвишли ҳол уни кўрган кишини тутоқтириб юборади. Интизом издан чиққан. Цех партия ташкилоти, коммунистларнинг ўрни сезилмайди. Раҳбарлар ва мутахассислар айбни бир-бирларига тўнкайдилар. Ахир 14 ойда 500 дан ортиқ қорамол, қўй ва эчки мажбурий равишда сўйиб юборилиши жиноят-ку. Район партия комитети, бюро аъзолари мана шундай масъулиятсиз, лаёқатсиз коммунист раҳбарлар фаолиятига принципиал баҳо беришмаяпти. Бюро мажлислари қарорларига кўз югуртирамиз. Кўпчилигида: «Камчиликлари кўрсатиб ўтилсин»дан нарига ўтилмаган. Партия ташкилотлари ташаббусни бой берган, талабчанлик унутилган, лоқайдлик илдиз отган жойда ҳеч қачон муваффақиятга эришилмайди. Қаранг, ўтган йили район бўйича 550 дан ортиқ сигир қисир қолди. Агар бир говмиш йилига ўрта ҳисобда 2.800 килограмм сут берди, дейлик, демак, шунинг ўзидан 15 минг тоннадан ортиқ сут йўқотилди. Ҳар юз сигирдан 78 тадан бузоқ олинди. Бу йилги натижа ҳам қувончли бўлмаяпти.

Пискент район партия комитети атрофига 75 бошланғич, 51 цех партия ташкилоти уюшган. Улар ҳисобида 2.100 нафар коммунист бор. Бу — катта куч. Гап уларга меҳрлик билан бошчилик қилиш, мақсад сари тўла сафарбар этишда қолган. Коммунистларнинг овози аввало ҳозир кундалик турмушнинг энг ўткир масалалари ҳал этилаётган ерларда янграб туриши керак. Бироқ кўриниб турибдики, кўпгина партия ташкилотлари ички турмуши ва фаолиятини ташкил қилишда ўзларининг мустақиллик ҳуқуқидан фойдалана олмаяптилар. Ижро интизомини мустаҳкамлаш, кадрларга нисбатан ғамхўрлик ва талабчанликни ошириш, ички имкониятлардан унумли фойдаланиш юзасидан қўшимча тадбирлар кўришмаяпти. Райкомнинг қатъиятсизлиги КПСС Устави нормаларининг бузилишига имкон яратмоқда. Хўжаликларнинг раҳбарлари ва мутахассислари турли баҳоналарни рўкач қилиб, сабзавотчиликни ривожлантиришга масъулият билан ёндашишмаяпти. Ўтган йили ҳар гектар ердан режадаги 223 центнер ўрнига 206 центнердан маҳсулот йиғиштирилди. Район бўйича йиллик режа 96 фоизда қолди. Помидордан энг кам ҳосил олинди.

Ҳар йили нуфузли йиғилишларда картошкачиликни жадал ривожлантириш, ҳосилдорликни 1,5 баравар ошириш ҳақида гап боради. Кузда эса ваъдалар унутилади, ташаббуслар сўниб қолади. Негаки, тадбирлар ташкилотчилик ишлари билан мустаҳкамланмаяпти. Илғорлар тажрибаси оммалаштирилмайди, пудратчиларга амалий ёрдам кўрсатилмаяпти. Бултур давлатга картошка топшириш режаси 89 фоизда қолди. Ҳосилдорлик гектарига 97 центнердан ошмади. Деҳқонлар ҳам бозорга кўз тикиб қолдилар. Қўшни республикалардан катта маблағ ҳисобига картошка келтирилди.

Яна бир муаммо. Районда эртаги сабзавот деярли етиштирилмайди. Ҳатто баъзи мутахассислар: «Бизнинг шароитда бунинг иложи йўқ» дейишади. Уддабурон, ташаббускор кишилар бу каби баҳоналарни амалий ишда йўққа чиқаришмоқда. Масалан, Тельман номли жамоа хўжалиги аъзоси Қўлдош ака оила аъзолари билан плёнка остида эртаги картошка, карам, ошкўкдан яхши ҳосил етиштирди. Даромад чакки бўлмади. Демак, баҳона ахтармай, енг шимариб сидқидил ишлаш керак.

Райкомнинг обрў-эътибори эса пировард натижада амалга ошириладиган ишлар, ҳаётни яхшилайдиган, одамлар қалбига умид бахш этадиган амалий чора-тадбирларни таклиф қилиш, уларни амалга ошириш қобилиятига қараб белгиланади.

— Пискентда барча соҳани жадал ривожлантириш учун имконият бор, — дейди район партия комитетининг биринчи котиби, район Кенгаши раиси Т. Холбоев. — Аммо бир камчиликка йўл қўйдик: раҳбару мутахассисларга нисбатан талабчанликни унутдик. Касал мана шу ердан бошланди...

Умуман райкомнинг кўпгина бюро аъзолари «Сен менга тегма, мен сенга тегмайман» қабилида иш юритишмоқда. Айримлари эса райондаги аҳвол учун шахсан жавобгар эканликларини тушуниб етишмаяпти. «Гулистон» колхози бригада бошлиғи С. Эсергапов асл деҳқон. Мўл, арзон, сифатли ҳосил етиштиришнинг ўзига хос тажриба мактабини яратган. Ҳар қандай шароитда ҳам ишнинг қаловини топади. Лекин райком бюроси аъзоси сифатида қатъий нуқтаи назарга эга эмас. Қарорлар лойиҳасини тайёрлашда фаол иштирок этмайди, камчиликларни кўра-била туриб муросасозлик қилади. Колхоз партия комитетининг котиби И. Шайдуллаевда ҳам қатъиятлик, ташаббускорлик сезилмаяпти. Ўзаро талабчанлик йўқлиги туфайли тадбирларни амалга оширишда камчиликларга йўл қўйилмоқда. 300 гектар ердаги чигит қатқалоқ исканжасида қолди. Қайта бузиб экишга тўғри келди. Кўпинча маккажўхорига унумсиз ерлар ажратилаяпти. Пахтачиликда эришилаётган натижалар район кўрсаткичидан орқада.

Мустаҳкам интизомнинг йўқлигини қуйидаги мисолдан ҳам кўрса бўлади. Масъулиятсизлик оқибатида аксарият чорва моллари касалланди. Хўжаликка катта иқтисодий ва маънавий зарар етказилди. Шунда ҳам бюро аъзоси, коммунистлар масалани кўндаланг қўймадилар.

Райком бюро аъзоси, «Меҳнат байроғи» район рўзномасининг муҳаррири Т. Қосимов фаолияти ҳам кўпчиликни қаноатлантирмаяпти. У ишнинг муваффақиятини мафкуравий жиҳатдан таъминлаш, ҳаётни борича матбуотда акс эттиришга эришмаяпти. Рўзнома реклама ва эълонлардан ортмай қолди. «Меҳнат байроғи»нинг сўнгги тўрт ойлик тахламларини синчиклаб кўздан кечирдик. Якдил фикр шундай: таҳририят жамоаси аниқ йўналишга эга эмас. Долзарб масалалар изчил ёритилмайди. Дала ва ферма меҳнаткашлари, қайта қуриш жонкуярлари фаолияти, тажрибаси ҳақидаги мақолалар деярли кўринмайди. Қатор соҳаларда ташвишли ҳол юзага келган бўлса-да, ойлар мобайнида бирорта ҳам эътиборни тортадиган танқидий чиқиш қилинмаган. Бу муштарийларнинг ҳақли эътирозига сабаб бўлмоқда. Улар район партия комитетига мактуб йўллаб, «Меҳнат байроғи»нинг ўқимишлилиги, таъсирчанлигини ошириш ҳақида жиддий бош қотириш лозимлигини таъкидламоқдалар.

— Яқинда бир пахтакор район рўзномасининг биринчи саҳифасига: «Бу ташвишли ҳол қачонгача давом этади» деб ёзиб, бизга йўллабди, — фикрини ифодалайди район партия комитетининг мафкура ишлари билан шуғулланувчи котиби Ҳ. Акромов. — Ҳақли эътироз. Муҳаррирни ҳузуримга неча бор чақириб тушунтирдим, дакки бердим. Аммо ишда ўзгариш бўлмаяпти. Нима қилсак экан, ҳайронман...

Райком котиби ҳамиша, ҳар қандай шароитда ҳам дадил ҳаракат қилиши, кадрлар фаолиятига партиявий нуқтаи назардан баҳо бериши, камчиликларни бартараф этиш учун аниқ чора-тадбирларни кўриши лозим. Одамлар партия ходими, айниқса райком котиби қиёфасида ишонч, иштиёқ, қатъиятни ҳамиша ҳис қилиб туришлари керак.

Бюро аъзолари билан суҳбатлашганимизда бир нарсага ажабландик. Улар қиёфасида асабийлик, ўзаро ишончсизлик, ўринсиз хадиксираш сезилиб турарди. Партия ходими муомала маданиятини яхши эгаллаган, ҳушёр, билимдон, одил, ўз нуқтаи назарига эга бўлиши керак. Райкомнинг ташкилий бўлими мудири Б. Ниёзовнинг муомала-муносабати бизни ажаблантирди. Хонасига кириб ўзимизни таништиргач, мақсадимизни айтдик.

— Бугун суҳбатлашишнинг иложи йўқ, — деди у дабдурустдан.

— Биз билан савол-жавоб қиладиган бирон киши топилиб қолар, — таажжуб ила қайта юзланамиз.

— Баъзи ўртоқлар Тошкентга иш билан кетишган. Тегишли ҳужжатларни топишимиз амри-маҳол.

Бирор сония ўтгач Б. Ниёзов ҳушёр тортиб деди:

— Қўшни хонада кута туринглар, бир иложини қилармиз.

Орадан анчайин вақт ўтди. Билсак ташкилий бўлим мудири хонасини беркитиб, қаёққадир жўнаб қолибди. Фикри ожизимизча ўз ўрнини топмаган, масъулиятдан қочган кишигина шундай йўл тутади.

Қайд этилган камчиликлар туфайли забардаст хўжаликларда ҳам иш орқага кетаяпти. «Пискент» совхози иқтисодий жиҳатдан бақувват, сертармоқ хўжалик. Бу ерда демократия ва ошкоралик суиистеъмол қилинмоқда. Ҳал қилувчи бўғинларда фаолият юритаётган раҳбарлар, мутахассислар дастлабки натижалар билан кифояланиб қолдилар. Райком аҳволни била туриб, кадрларга нисбатан талабчанликни оширмади. Натижада бултур совхозда пахта етиштириш юзасидан йиллик режа бажарилмади. Чорвачиликда иш тамоман орқага кетди. Ўтган йили бурноғи йилга нисбатан 265 тонна кам сут топширилганди. Қолоқлик давом этмоқда. Тўрт ой ичида ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 64 бош бузоқ кам олинди. Танқидий фикрларни «Ўзбекистон» давлат хўжалиги раҳбарлари, партия ташкилоти шаънига ҳам айтиш мумкин.

Хулоса шуки, Пискент район партия комитети, унинг бюроси оммавий-сиёсий, ғоявий-тарбиявий ишларни КПСС XXVIII съезди, Ўзбекистон Компартияси XXII съезди қарорлари асосида ташкил этолмаяпти. Райком, кўпгина бошланғич партия ташкилотлари ташаббусни бой бериб қўйишган. Улар кўпинча жўшқин ҳаёт воқеаларидан орқада қолмоқдалар. Ҳал қилувчи дамларда сиёсий йўлни аввало халқ депутатлари Кенгаши орқали изчил амалга ошириш маҳорати етишмаётир. Сайлаб қўйилган фаоллар билан бошланғич ташкилотлар ўртасидаги алоқа мустаҳкам эмас. Мафкуравий иш камчиликларни тугатиш, район олдида турган долзарб масалаларни ҳал этишга эътибор суст қаратилмоқда. Бюро аъзолари ўртасида ҳамжиҳатлик йўқ. Оқибатда коммунистлар, барча меҳнаткашларни мақсад сари тўла сафарбар этишга эришилмаяпти. Бундай услуб обрў ва муваффақият келтирмайди.

М. ҚАЮМОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

Мўл ҳосил етиштиришга бел боғлаган бободеҳқоннинг ўрни ҳамиша далада. Кечагина бир текисда униб чиққан ниҳоллар кундан-кунга кўкка бўй чўзмоқда. Механизаторлар ғўза қатор орасига ишлов беришни намунали ўтказмоқдалар. Бу юмуш айниқса Тўрақўрғон районидаги Калинин номли жамоа хўжалигида уюшқоқлик билан бораётир. 12 йилдан буён механизаторлик касбини эъзозлаб келаётган Маҳамаджон Раҳмонов ғўзага ишлов беришда ҳамкасбларига намуна бўлаяпти.

СУРАТДА: моҳир механизатор М. Раҳмонов.

Б. ХОЛМИРЗАЕВ олган сурат.

ТАБИАТ СИНОВИ

Табиат ҳамон деҳқонни синовдан ўтказмоқда. Қорақалпоғистон жумҳуриятида бўлган кучли ёмғир натижасида қишлоқ хўжалиги экинлари экилган майдонларнинг қарийб учдан бир қисмига зарар етди. Уларнинг сезиларли қисмига қайтадан уруғ қадашга тўғри келади. Бухоро вилоятида ҳам шундай табиий офат хуружига дуч келинди. Вилоят ҳудудида уч кун мобайнида қаттиқ шамол бўронлари Қизилқумдан минглаб тонна чанг-тўзонларни пахтазор, маккажўхоризор, ғаллазорларга, илдиз мевали ва сабзавот экинлари пайкалларига ёғдирди. Боғ, токзор ва тутзорларга сезиларли шикаст етди. Шахсий ёрдамчи хўжаликлар ҳам моддий зиён кўрди.

Вилоят ва районларда табиий офат оқибатларини бартараф этиш бўйича тузилган штаблар етказилган зарар миқдорини аниқлаб уруғлик, ўғит ва бошқа зарур материаллар билан ёрдам кўрсатмоқдалар. Май кунларида рўй берган табиат хуружидан даставвал вилоят пиллакорлари жабрландилар. Чунки ҳозир уларнинг ҳаётида қизғин палла — ипак қуртини жадал парваришлаш давом этмоқда. Кучли шамол натижасида кўплаб тутзорларда барг қуриб, бужмайиб қолди. Жами тут майдонларининг тўртдан бир қисмида шамол баргларни бутунлай учириб кетди.

Табиий офатдан Олот, Вобкент, Ғиждувон, Пешку, Свердлов, Ромитан ва Қоракўл районларининг хўжаликларига айниқса катта зиён етди. Олот районидаги Крупская номли, «Шарқ юлдузи», «Партия XXII съезди», Қоракўл районидаги «Москва», «Ўзбекистон», «Бухоро», Бухоро районидаги «Правда», Свердлов районидаги «Партия XXVI съезди», Охунбобоев номли, Пешку районидаги Свердлов номли жамоа хўжаликларида, Ромитан районидаги Ибн Сино номли давлат хўжалигида ғўза ва бошқа экинлар экилган майдонларнинг деярли учдан бир қисми зарарланди. Свердлов районидаги Свердлов номли жамоа хўжалигидан Исроил Гадоев, Пешку районидаги Фрунзе номли жамоа хўжалигидан Равшан Мардиев бошлиқ бригадаларда пахтазорларнинг салкам ярмини шамол қуритиб, қум билан кўмиб ташлади. Қоракўл районидаги Ленин номли жамоа хўжалигининг 3, 4, 5, 6, 7-бригадаларида ҳам шунга ўхшаш аҳвол юзага келди.

Офат етказган зиён катта миқдорда, унинг ҳажми аниқланиб, кейинроқ айтилади. Табиат инжиқлигидан деҳқонлар шошиб қолишгани йўқ, тушкунликка ҳам тушишмаяпти. Аксинча қийинчиликларни бартараф этиш, ишни оқилона ташкил этиш тадбирларини кўрмоқдалар. Улар мушкулотлар қаршисида ёлғиз турмасликларини, бошқалар ёрдам қўлини чўзишларини яхши билишади.

Дарҳақиқат, табиий офатдан катта зарар кўрган хўжаликларга кўмаклашувчилар тобора кўпаймоқда. Вилоятга сув ажратиш миқдори ортди. Бу ерда обиҳаёт қишлоқ хўжалиги экинларини тиклаб олиш учун ҳозир ҳар қачонгидан ҳам кўра зарурроқ. Негаки тўхтовсиз шамол деҳқончилик қилинаётган қумли зоналарда тупроқнинг экин илдизи озиқланадиган юқори қатламларини қуритиб юборди, бир қанча пайкаллардаги ниҳоллар қум «ёмғири»дан шикаст кўрди. Бу ерларда дарҳол сув тараш ёки қайта уруғ қадаш лозим. Бошқа майдонларнинг эса ярми ёки тўртдан бир қисмида ўсимлик қуриб, қум остида қолди. Бундай жойларда ҳам қайта экиш ва офатдан омон қолган ниҳолларни сақлаш учун сув керак.

Айни пайтда мўл ҳосил етиштириш мақсадида ҳамма пайкалларни янада тийракроқ текшириб чиқиш даркор. Шу йил экилган, лекин қумга кўмилган ва шамолдан қуриган бедазорлар ўрнига маккажўхори экиш зарур. Шундай зарар кўрган илдиз мевали экинлар ўрнига қовоқ уруғини қадаш мумкин.

Қайта чигит экишга алоҳида эътибор билан ёндошиш лозим. Бу тадбирни суғоришдан кейин бир қарорга келиб, сўнгра бажарган маъқул. Агар майдондаги ниҳолларнинг учдан бир қисми шикастланиб, қолгани сақланган бўлса, бундай жойларда оласига уруғ қадаш керак. Чунки сир эмас, май ойида тупроққа ташланган чигитдан ҳосил октябрнинг иккинчи ярмида етилиши мумкин.

Шундай кезларда мутахассис ва бригадирлар ягона тўғри қарорга келишлари, баҳамжиҳат иш тутишлари муҳимдир. Бўлғуси ҳосил миқдори ва сифати кўп жиҳатдан шунга боғлиқ. Тажрибали деҳқонларнинг билим ва иш юритиш усуллари ҳозиргидек мураккаб вазиятларда қўл келади. Уларнинг маслаҳат ва ўгитлари бу гал ҳам ўз самарасини бериши шубҳасиз.

Р. НАЗАРОВ,
Ўзбекистон ССЖ Қишлоқ хўжалиги вазирлиги пахтачилик бошқармаси бошлиғи.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ М. Л. ТИМОШИШИННИ СССР ДАВЛАТ ОЗИҚ-ОВҚАТ РЕСУРСЛАРИНИ ХАРИД ҚИЛИШ КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Михаил Лукич Тимошишин СССР давлат озиқ-овқат ресурсларини харид қилиш комитетининг раиси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 13 май.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Н. И. КОТЛЯРНИ СССР БАЛИҚ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Николай Исаакович Котляр СССР балиқ хўжалиги вазири этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 13 май.

АҲОЛИНИ СУВ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ ТЕЗЛАШТИРИЛСИН

13 май куни Ўзбекистон ССР Президентининг «Ўзбекистон ССР қишлоқ аҳолисини ичимлик сув ва газ билан таъминлашни яхшилаш тўғрисида»ги фармонини бажариш юзасидан республика Вазирлар маҳкамаси комиссиясининг мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисни Вазирлар маҳкамаси раисининг биринчи ўринбосари И. Х. Жўрабеков бошқарди.

Президент фармони қандай бажарилаётганлигини муҳокама қилишда шу ишга жалб этилган вазирликлар, идоралар ва бошқа ташкилотларнинг раҳбарлари, шунингдек Жиззах ва Наманган вилоят ижроия комитетларининг раислари иштирок этдилар. Мажлисда хўжалик эҳтиёжлари учун мўлжалланган ва ичимлик сув билан таъминлаш, сув қувурлари тармоқлари қуриш муаммоларига асосий эътибор қаратилди. Шу йилнинг биринчи ярмида 1265,28 километр сув қувури тармоғини ишга тушириш топшириғи бўлишига қарамай, тўрт ой ичида амалда 332,4 километр сув қувури тармоғи фойдаланишга топширилганлиги таъкидланди. Демак, топшириқни бажариш учун икки ой ичида яна деярли 933 километр сув қувури ётқизиш керак. Бу борада Қорақалпоғистон айниқса, орқада қолмоқда.

Мажлис иштирокчилари сув қувури тармоқлари қуриш суръатларини тезлаштириш, қувур, арматура, анча чуқур жойлардан сув тортиб оладиган насослар ва бошқа моддий-техник ресурслар билан таъминлашни яхшилаш тадбирларини белгиладилар.

Мажлисда Қирғизистоннинг Ўш вилояти Навкат районидаги «Маданият» жамоа хўжалигини газлаштиришда амалий ёрдам бериш қандай бораётгани тўғрисидаги масала ҳам кўриб чиқилди.

(ЎзТАГ).

ОДАМЛАРГА ҒАМХЎРЛИК

Тошкентда аҳолини асосий озиқ-овқат ва ашёвий моллар билан кафолатли таъминлаш республика штабининг мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисни Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари У. К. Исмоилов бошқарди. Мазкур штабга раҳбарлик қилиш унинг зиммасига юкланган.

Республика ҳукуматининг Андижон, Фарғона ва Сирдарё вилоятларида аҳолини озиқ-овқат ва ашёвий моллар билан кафолатли таъминлаш масалалари борасидаги фармойишлари қандай бажарилаётганини текшириш натижалари тўғрисидаги масала кўриб чиқилди. Андижон ва Фарғона вилоятларида бу иш етарлича олиб борилмаяпти, деб таърифланди. Маҳаллий Советлар ижроия комитетларининг, савдо бошқармаларининг истеъмол бозорни барқарорлаштириш ҳамда республика аҳолисига молларнинг белгиланган миқдорда сотилишини ташкил этиш борасидаги фаолиятида жиддий камчиликларга йўл қўйилганлиги таъкидланди.

Ўзбекистон ССР Савдо ва Дон маҳсулотлари вазирликлари, Ўзбекбирлашув раҳбарларининг аҳолини июнь ойида озиқ-овқат билан таъминлаш учун кўрилган тадбирлар тўғрисидаги ахбороти тингланди.

Штаб мажлисида Тошкент вилоятида Вазирлар маҳкамасининг «Ўзбекистон ССР аҳолисига асосий озиқ-овқат ва ашёвий молларни сотишни барқарорлаштириш юзасидан қўшимча тадбирлар тўғрисида»ги қарори корхоналар ва ташкилотларда, қишлоқ жойларда қандай бажарилаётгани ҳам муҳокама қилинди.

Мажлисда республикадаги тижорат савдосининг аҳволига жиддий эътибор берилди. Маҳаллий Советлар ижроия комитетларига аҳолига савдо хизмати кўрсатишнинг бу турини фаоллаштириб, даромадларни ёш келин-куёвларни моллар билан имтиёзли таъминлаш, шунингдек талабалар ва ўқувчиларни овқатлантириш билан боғлиқ харажатлар ўрнини қоплашга сарфлаш тавсия этилди.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ НАЗОРАТ КОМИССИЯСИНИНГ РАЁСАТИДА

Ўзбекистон Компартияси Марказий назорат комиссияси раёсатининг навбатдаги мажлисида Жиззах вилоятининг Пахтакор районида ижтимоий адолат қоидаларига риоя этилишини партиявий назорат қилишнинг аҳволини текшириш натижалари муҳокама қилинди. Ижтимоий масалаларни биринчи навбатда ҳал этишга қаратилган ишлар билан бир қаторда райондаги партия ташкилотлари ҳамда совет ва хўжалик идораларининг коммунист раҳбарлари фаолиятида Ўзбекистон Компартияси ҳаракат дастурининг республика меҳнаткашлари ва аҳолиси ҳуқуқлари ва манфаатларини ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш қисмини бажаришда жиддий камчиликлар мавжудлиги таъкидлаб ўтилди. Район партия ташкилотининг ижро ва назорат қилувчи органлари бу масалаларнинг ҳал этилиши учун раҳбар коммунистларга нисбатан талабчанликни бўшаштириб юбордилар, уларнинг иши устидан партия ва жамоат назоратининг аҳамиятига етарли баҳо бермаётирлар, ижтимоий адолатни тўла-тўкис тиклашнинг сиёсий аҳамиятини тўла тушуниб етмаяптилар.

Район партия комитети ва район партия ташкилотининг назорат комиссияси бевосита меҳнат жамоаларида ижтимоий адолат қоидаларини ҳимоя қилишда бошланғич партия ташкилотлари жанговарлигини ошириш юзасидан аниқ чораларни кўрмаётирлар, умумий йиғилишларда, район партия комитетининг бюроси ва пленумларида раҳбар коммунистларнинг ҳисоботини эшитишни амалда жорий этмаётирлар. Партия идораларининг мувофиқлаштирувчи фаолияти йўқлиги сабабли кечиктириб бўлмайдиган ишлаб чиқариш муаммолари ва маиший муаммоларни тезкорлик билан ҳал этишда касаба уюшмаларининг ва бошқа жамоат ташкилотларининг комиссиялари амалда ҳеч қандай иш қилмаяпти.

Районда сўнгги вақтда уй-жой қонунларини қўпол равишда бузиш, квартира ажратиш, эҳтиёж катта бўлган молларни тақсимлаш чоғида ўзбошимчалик ва ижтимоий адолатсизлик, автомашиналарни сотиб олишда мансабдор шахсларнинг ўз хизмат мавқеидан фойдаланиш ҳоллари ва бошқа камчиликлар очиб ташланганига қарамай, район партия комитетининг бюроси бундай нуқсонларга принципиал партиявий баҳо бермаган.

Бундан ташқари КПСС аъзолари — уй-жой комиссиясига бошчилик қилган район ижроия комитети раисининг ўринбосари А. Холмуродов билан шаҳар ижроия комитети раисининг ўринбосари Л. Ю. Амирова, «Оқбулоқ» давлат хўжалигининг директори П. Шерназаров, «Пахтакор» давлат хўжалигининг бош ҳисобчиси И. Абулқосимов ҳамда ўзларининг нохолис қарорлари ёки фаолиятсизликлари билан ижтимоий-сиёсий вазиятни барқарорлаштириш жараёнига путур етказган бир қанча совет ва хўжалик идораларининг раҳбарлари партиявий жавобгарликдан қутқариб қолинган. КПСС аъзолари — район ижроия комитети раиси Э. Носиров ва шаҳар ижроия комитети раиси Х. Усмонов Ўзбекистон Компартияси марказий идораларининг шу масалалар юзасидан қабул қилган қарорларидан ва Ўзбекистон ССР Президентининг тегишли фармонларидан ҳали ҳам зарур хулоса чиқариб олмаганлар ва ўз ишларини қайта қурмаганлар.

Район партия ташкилоти раҳбар органлари ҳамда маҳаллий Советлар ижроия комитетлари коммунист раҳбарларининг тутган бундай йўли мансабдор шахсларнинг интизомсизлиги ва масъулиятсизлигини келтириб чиқаради, ижтимоий адолат қоидалари қўпол равишда бузилишига олиб боради, аҳолида асосли эътирозларни келтириб чиқаради ва умуман райондаги маънавий-руҳий муҳитга салбий таъсир қилади.

Марказий назорат комиссияси текшириш ўтказган пайтда вилоят партия комитети ва вилоят партия ташкилоти назорат комиссияси бошқа бир қанча район партия ташкилотлари ҳамда айрим вилоят муассасалари коммунист раҳбарларининг ишида ҳам шунга ўхшаш камчиликлар ва нуқсонларни аниқлаганлиги, улар яқин вақт ичида вилоят партия комитети бюроси ва вилоят назорат комиссияси раёсатининг кенгайтирилган қўшма мажлисида муҳокама қилинишини ҳисобга олиб, Марказий назорат комиссиясининг раёсати уларнинг илтимосини бажарди ва мазкур масалага доир мактубни Жиззах вилоят партия комитетига юборди. Вилоят партия ташкилоти назорат комиссиясининг раиси А. М. Азимовнинг ижтимоий адолат қоидалари бузилишига йўл қўйган коммунист раҳбарлар, шунингдек сусткашлик ва ўзибўларчиликка йўл қўйган партия органларининг ходимлари Ўзбекистон Компартиясининг низомномасига мувофиқ қаттиқ партиявий жавобгарликка тортилади, деб ишонтириб айтган гаплари маълумот учун қабул қилинди. Кўрилган чораларни Марказий назорат комиссияси раёсатининг навбатдаги мажлисида муҳокама қилиш мақсадга мувофиқ деб топилди.

Раёсат Қорақалпоғистон жумҳурият, вилоят ва Тошкент шаҳар партия ташкилотлари назорат комиссияларига партия комитетлари ва халқ назорати идоралари билан биргаликда шу йилнинг май-июнь ойларида мазкур масалаларни жойларда чуқур ўрганиб чиқиб, шаҳарларда, районларда, ҳар бир меҳнат жамоасида бу ишларнинг аҳволи учун шахсий жавобгар бўлган мансабдор шахсларга нисбатан партиявий таъсирни кучайтириш чораларини кўриш, Ўзбекистон Президенти, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети биринчи котибининг аҳоли турмуш даражасини ошириш ва жумҳурият партия ташкилоти обрў-эътиборини мустаҳкамлашда ғоят муҳим аҳамиятга эга бўлган тегишли фармонларини амалга оширишда совет ва хўжалик идораларига фаол ёрдам беришни топширди. Мазкур масалани Ўзбекистон Компартиясининг барча назорат идораларида муҳокама қилиш тавсия этилди.

Марказий назорат комиссияси раёсатининг мажлисида КПСС XXVIII съездига ва Ўзбекистон Компартияси XXII съездига юборилган шикоят аризаларини кўриб чиқиш якунлари чиқарилди. КПСС XXVIII съезди номига юборилган 162 та шикоят аризасидан 135 тасини вилоят партия комитетлари ва вилоят партия ташкилотларининг назорат комиссиялари, қолганларини эса марказий назорат комиссияси кўриб чиқди. 85 кишининг илтимоси қондирилди, жумладан 72 киши партия сафига тикланди. 8 кишига нисбатан уларга берилган партиявий жазо бекор қилинди ёки юмшатилди, 4 кишининг партия стажидаги узилиш олиб ташланди. Ариза берган 34 киши шахсий ишларини кўриб чиқиш чоғида шикоят аризаларини қайтариб олди, қолганлари илгари ўз хатти-ҳаракатлари ва қилмишлари билан ўз обрўларига путур етказиб, кейинчалик бошланғич партия ташкилотлари томонидан қўллаб қувватланмаганлиги сабабли уларнинг илтимослари бажарилмай рад этилди. Ўзбекистон Компартияси XXII съезди номига келган 114 та шикоят аризасидан 54 таси қаноатлантирилди, жумладан 39 таси вилоят партия идораларининг қарорлари билан қаноатлантирилди, 33 кишининг КПСС сафига тиклаш тўғрисидаги аризаси рад этилди. Съездлар номига тушган мурожаатларнинг деярли ўндан бир қисми илгари «пахта иши» деб аталган иш юзасидан жиноий ва партиявий жавобгарликка тортилган кишиларнинг шикоят аризаларидан иборат. Улардан 20 киши КПСС сафига тикланди, ўн кишининг аризаси рад этилди.

Марказий назорат комиссиясининг раёсати мазкур масалага доир ахборотни маълумот учун қабул қилиб, Қорақалпоғистон жумҳурият, вилоят ва Тошкент шаҳар партия ташкилотларининг назорат комиссияларига Ўзбекистон Компартияси XXII съездига шикоят аризаси ёзган, лекин ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларида ишнинг айрим жиҳатлари узил-кесил аниқлангунга ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларида ишлари қайта кўриб чиқилгунга қадар шикоятларини кўриб чиқишдан қайтариб олган муаллифлар шахсий ишларини кўриб чиқишга зарур бўлса яна бир бор қайтишни таклиф қилди.

Коммунистларнинг бир қанча аризалари ва шикоятлари, Ўзбекистон Компартияси назорат идораларининг фаолиятига тааллуқли бошқа масалалар ҳам кўриб чиқилди.

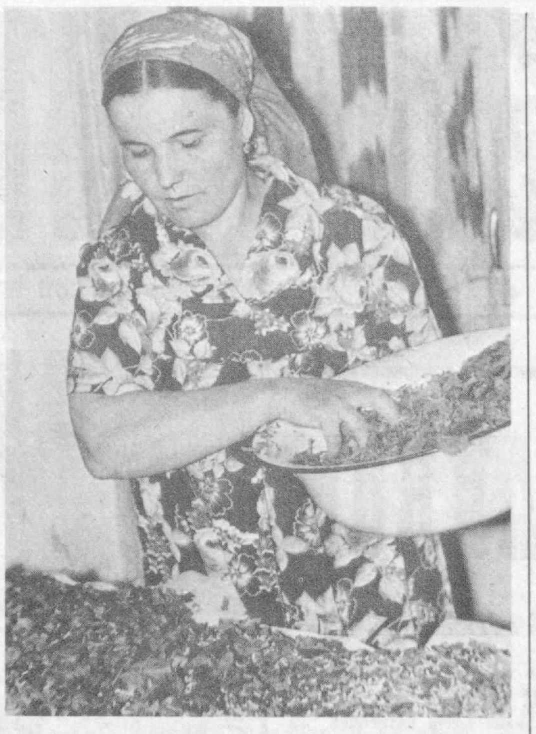

Маърифат Сайдалиева Шофиркон районидаги И. Мўминов номли жамоа хўжалигининг илғор пиллачиларидан. У жорий йилда икки қути қурт уруғини парваришламоқда. 80 килограммдан кумуш тола етказиб бериш ниятида астойдил ҳаракат қилаяпти.

СУРАТДА: пешқадам пиллачи М. Сайдалиева.

К. КАРИМОВ олган сурат.

ПИЛЛА ТИЛЛА БЎЛСИН ДЕСАНГИЗ...

Пилла қобиғи ҳар қандай доғлардан ҳоли, шакли хўжаликда боқилаётган дурагайга мансуб бўлса, сифатли хом ашё етиштирилади. Аксинча, пилла қобиғи бўш бўлиб, унда турли катталикдаги доғлар учраса, етиштирилган ҳосил паст навларга қабул қилинади. Доғли ва қора пачоқ пиллаларнинг кўпайишига асосан қуртларнинг касалланиши, парвариш давомида агротехника қоидаларининг бузилиши, дасталардан рисоладагидек фойдаланмаслик сабаб бўлади.

Пилла сифатини яхшилаш ҳақида кўп гапирилаётган бўлишига қарамай, қуртларнинг дезинфекция қилинмаган биноларда боқишдан ҳанузгача воз кечилмаяпти. Мазкур тармоқ мутахассисларининг масъулиятсизликлари туфайли қуртхоналарда юқумли касалликларни келтириб чиқарувчи микроблар йил сайин тўпланмоқда. Бундай хонадонларга қурт олиб кирилгач, уларнинг дастлабки ёшидаёқ касаллик кузатилади. Даҳага ёки пилла ўрашга киришган даврга келиб эса у авжига чиқади, кўплаб қуртлар дастага кўтарилмай тўкилиб, нобуд бўлади. Пилла ўрашга улгургани эса қобиғи ичида қорайиб қолади. Натижада ҳосилдорлик пасайиб, манфаатдорлик камаяди.

Айни дамда жумҳуриятимиз хўжаликларида уч юз минг қутидан зиёд кичик ёшдаги қуртлар боқилаяпти. Пилланинг ҳосилдорлиги ва сифати кўп жиҳатдан шу кеча-кундузда амалга оширилган ишларга боғлиқ. Айниқса, тўйимли барг билан узлуксиз таъминлаб туриш, хона ҳарорати ва намлигининг мўътадил даражада бўлишига эришиш катта аҳамиятга эга. Ипак қурти совуқ қонли ҳашаротлар оиласига мансуб, танасида ҳарорат бўлмайди. Шу боис биринчи, иккинчи ҳамда учинчи ёшдаги қуртлар боқилаётган хоналарнинг ҳароратини бир хилда сақлаб туриш лозим. Ҳароратнинг кўтарилиши натижасида баргларнинг суви қочиб, сўлиб қолиши, бу эса қуртга икки томондан зарар келтириши мумкин. Биринчидан, баргдаги сувнинг камайиши натижасида унинг ҳазм бўлиши сезиларли даражада сусаяди. Иккинчидан, сўлиган барг билан боқилган қурт сариқ касалига чалинади. Қуртхона ҳарорати меъёридан ошиб кетганида қурт танасида намликнинг парланиши кучаяди.

Шуни ҳам таъкидлаб ўтиш жоизки, кичик ёшдаги қуртлар боқилаётган хоналарда ҳароратнинг пасайишига йўл қўйиб бўлмайди. Бундай ҳолда пилланинг ўртача вазни сезиларли даражада камаяди. Япон олимлари ана шундай хулосага келишди.

Кичик ёшдаги қуртларга бериладиган баргнинг сифатига алоҳида аҳамият бериш керак. Бу даврда агротехника қоидалари асосида ўғитланиб, қондириб суғорилган тутзорлар баргидан фойдаланиш яхши натижа беради. Новдалардан озуқани эҳтиётлаб териб олиш лозим. Баргларни полиэтилен халталарга солиб, салқин жойда сақлаш-таркибидаги намликни ва озуқа моддаларини тўла асраб қолиш имконини беради.

Сифатли хом ашё етиштиришнинг муҳим шартларидан бири — қуртнинг ёшдан ёшга ўтиш вақтини аниқ белгилаб олишдан иборат. Ҳашаротнинг уйқуга кетиши ҳамда кейинги ёшга ўтиши даврида шошма-шошарликка йўл қўйилса, ривожланишдаги мувозанат бузилади. Фикримизнинг далили сифатида қуйидаги мисолни келтирамиз. Айрим хонадонларда бир қисм қуртлар ҳали пўст ташлаб, кейинги ёшига ўтмасидан барг бериш бошлаб юборилади. Оқибатда, пўстини ташлаган қуртлар хўракка киришиб, ўсишда илгарилаб кетади. Ҳали пўст ташламаган қуртлар эса барглар тагида ўсишдан орқада қоладилар. Бир сўкичакнинг ўзида ҳосил катта-кичик бўлиб қолади. Бундай нотекис ривожланиш даста қўйиш ҳамда пилла териш чоғида катта қийинчиликларни келтириб чиқаради.

Айрим хўжаликларда сўкичаклар, хоналар етишмаслиги натижасида қуртлар 1,5 — 2 маротаба зич боқилмоқда. Селекционерларимиз яратган зот ва дурагайларнинг пилласида 1200—1300 метр ипак толаси мавжуд. Бироқ қурт боқиш сатҳининг камлиги ҳамда парваришда режимнинг бузилиши туфайли кўзланган натижага эришилмаяпти, чувиб олинган толанинг узунлиги камаймоқда.

Даҳага кирган ҳар қути ипак қурти учун камида 60 квадрат метр сўкичак тайёрлаш мақсадга мувофиқ. Бизда эса кўп ҳолларда 1 қути бешинчи ёшдаги ипак қурт учун 40-45 квадрат метр сўкичак ҳозирланмоқда. Қурт зич боқилганда, битта пилланинг ўртача вазни 0,15—0,20 граммга камаяди. Бир қутидан эса бу кўрсаткич 8 килограммни ташкил этади. Хўжаликлардаги қурт боқиш учун яроқли бинолардан унумли фойдаланиш, етарли сўкичаклар тайёрлашга эътиборни кучайтириш лозим.

Маълумки, пилланинг навдорлиги кўп жиҳатдан ишлатиладиган дасталарга боғлиқ. Даста тайёрлаш ишига ҳозирдан киришмоқ даркор. Оралиқ экинлари — рапс, перко каби ўсимликларни обдон қуритиб, улардан даста тайёрлашда фойдаланиш мумкин. Ғўзапоя, тол, терак шохлари, ёғоч қириндиларидан тайёрланган дасталарга ўралган пиллаларнинг доғлари кўпаяди, шакли ўзгаради. Ипак қобиғида бўртиқ жойлар пайдо бўлиб, пилла чувилишини қийинлаштиради.

Юқорида баён этилган агротехника қоидалари асосида иш юритиш — ҳосилдорликнинг ортиши ҳамда хом ашё сифатининг яхшиланишига хизмат қилади.

У. НАСИРИЛЛАЕВ,
Ўрта Осиё Ипакчилик илмий-тадқиқот институти наслчилик лабораторияси мудири.

Мутахассис маслаҳати

ЭКИННИ ОФАТДАН АСРАНГ

Жумҳуриятимизнинг баъзи вилоятларида тупроқ ҳамда деҳқончилик экинлари шамол эрозиясидан кучли зарар кўради. Бутуниттифоқ пахтачилик илмий-тадқиқот илмгоҳида олиб борилган тажрибалар кўрсатишича, 15 сантиметр баландликда бир секундда 4—5 метр тезликда эсаётган шамолдан тупроқ қўзғала бошлайди ва аста-секин чанг-тўзонлари ҳосил бўлади. Лекин Фарғона водийсида бу (флюгерда) гоҳида секундига 35—40, Бухоро вилоятида 25—30 метрга етади. Бундай шамоллар Қарши даштида, Мирзачўл ғарбида, Сурхондарёда, шунингдек Қорақалпоғистонда ҳам тез-тез рўй бериб туради. Бундан юзлаб гектар экинзорлар, айниқса пахта ва маккажўхори майдонлари зиён кўради, натижада уларни қайта-қайта экишга тўғри келади. Тупроқ ҳосилдорлиги камаяди, сарф-харажат ортади, ҳосил кеч пишади, сифати бузилади, кимёвий дориворлар чанг билан ҳавога кўтарилиб, атроф муҳитига ёмон таъсир етказади. Шу боисдан мазкур табиий офатга қарши курашиш муҳимдир.

СоюзНИХИ ва Ўрта Осиё ўрмончилик илмий-тадқиқот илмгоҳи олимлари бу соҳада талай ишларни амалга оширишган. Экинзорларни асосий кучли шамолга кўндаланг ҳолда барпо этиш, кулис (буғдой, арпа, жавдар ва бошқа бошоқли экинлардан тўсиқлар), тупроқни ҳимоя қилиш, алмашлаб экиш усули, жўякка уруғ қадаш, иҳота ўрмонзорлари яратиш, полимерлардан фойдаланиш ва ҳоказолар шулар жумласидан. Ушбу тадбирлар яхши бажарилган жойларда (Қўқон гуруҳи районлари, Жиззах, Сирдарё, Бухоро, Қашқадарё вилоятларининг баъзи хўжаликларида) шамол эрозиясидан деярли халос бўлинган. Бироқ ҳали кўпгина ерларда (қарийб ярим миллион гектарда) бунга қарши курашиш чоралари етарлича кўрилмаётир. Оқибатда табиий офат ўз таъсирини кўрсатмоқда.

Хўш, мазкур ҳолатда, яъни иҳота тўсиқлари барпо этгунга қадар нима қилиш керак? Чунки кучли шамол турадиган жойларда баҳорда, айниқса чигит ва бошқа экинлар эндигина қадалган, ниҳоллар бўй кўрсатган пайтларда 5—10 мартагача чанг-бўронлар юз беради. Шу йил май ойининг дастлабки кунларида Бухоро вилоятининг бир қатор районларида кучли бўрон қишлоқ хўжалиги экинларига, боғ ва токзорларга жиддий шикаст етказди.

Фарғона вилоятининг «Солижонобод» давлат хўжалигида олиб борилган илмий-тажриба ишларидан шундай хулосалар чиқарилди: чигит қадаладиган механик таркиби енгил тупроқли пайкалларга куз пайтида (октябрнинг охири — ноябрнинг биринчи ўн кунлигида) буғдой, арпа, жавдар, рапс ва бошқа экинлар экилади. Апрелнинг иккинчи ўн кунлигида уларнинг ҳосили ўриб олинади ва поялари 14—18 сантиметр баландликда қолдирилади. Ўрнига чигит қадашдан аввал ер ҳайдалмайди, балки сеялка олдида культиватор қисмлари ўрнатилиб, 10—12 сантиметр чуқурликда юмшатилади. Айни пайтда уруғ экилади. Бунда чигит олдинги йилдан қолган жўяклар ичига ташланади. Ҳалиги поялар тупроқ ва ниҳолларни шамолдан сақлайди. Кўчатлар бақувватлашгач, пушта культиватор ёрдамида юмшатилиб, сув қуйиладиган жўяклар олинади. Қолган тадбирлар одатдагидек бажарилади.

Маълумки, баҳорнинг ўртасида шамол тез-тез туради. Апрелда қадалган уруғ ва олинган ниҳоллар табиий офатдан зарарланиб қайтадан чигит экишга тўғри келади. Буниң ҳосилдорликка ҳам таъсири етади. Тажриба кўрсатишича, апрель ўртасида қадалган Тошкент-6 нав уруғидан 15,8, АН-402 дан 15,4 центнердан ҳосил олинган. Бу навлар 5 майда қадалганда кўрсаткичлар тегишли равишда 7,6 ва 6,5 фоиз кўпайган. 15 майда экилганда эса 10,8 ва 5,2 фоиз ортган. Энг юқори кўрсаткич май ўртасида тупроққа ташланган С-4727 нав чигитидан гектар ҳисобига 19,3 центнерни (кучли эрозияга учрайдиган қумтупроқларда бу яхши натижа ҳисобланади) ташкил этди. Аммо бундан кеч қадалганда ҳосил миқдори кескин камайиб кетди.

Бинобарин, кучли шамол турадиган жойларда экин табиий офатдан зарарланса, май ойининг биринчи ўн кунлигида қайта уруғ қадаган маъқул. Бунда тезпишар Тошкент-6, С-4727 навлари қўл келади.

Тупроқнинг механик таркиби ўта соз бўлган ерларда ғўза орасини ишлаш одатдагидан бошқачароқ бўлади. Гап шундаки, культивация қанча чуқур бўлса, тез-тез ўтказилса, ҳосил шунчалик кўпаяди, деган фикр кенг тарқалган. Шамол эрозияси учрайдиган жойларда трактор майдонга қанчалик кўп кирса, тупроқ шунчалик майдаланиб зарарланиш хавфи ортади. Шу боисдан Киров районидаги «СССР 60 йиллиги» давлат хўжалигида кузатишлар олиб борилди. Хулоса қуйидагича: режалаштирилган дастлабки культивация 18—20, иккинчиси 16—18, 3—8, 15—16, 9—10, 10—12 сантиметр чуқурликда бўлиши керак. Ушбу хўжаликда экинга шундай ишлов бериш натижасида ҳосилдорлик гектар ҳисобига 4,6 центнер кўпайди. Демак, ғўза ва бошқа қишлоқ хўжалиги экинларини шамол эрозиясидан сақлаш, бунда илмий тавсиялар ва илғорлар тажрибасига риоя қилиш ҳосилдорликни ошириб, ортиқча сарф-харажатлар бўлишига йўл қўймайди.

Қ. МИРЗАЖОНОВ,
М. ҲАМРОЕВ,
қишлоқ хўжалиги фанлари докторлари.

МУШТАРИЙЛАР САФИ КЕНГАЙМОҚДА

Меҳнаткашларнинг оммавий ахборот воситалари, шу жумладан рўзномаларга бўлган қизиқиши кейинги пайтда янада ошиб бормоқда. Кўпчилик нашрларга, чунончи «Қишлоқ ҳақиқати»га ёзилиб, ўз уйларига мунтазам олиб туриш имкониятига эга бўлаётганлар сафи ойдан-ойга кенгайиб бораётганлиги бундан далолат беради.

Рўзномамиз таҳририятига Ўзбекистон Компартияси Янгиариқ район қўмитасининг биринчи котиби, халқ депутатлари район Кенгашининг раиси Ш. Қиличев номидан телеграмма келди. Унда район меҳнаткашларидан 350 киши «Қишлоқ ҳақиқати» рўзномасига 1991 йилнинг иккинчи ярми учун обуна бўлганликлари маълум қилиниб, таҳририят ходимларига ижодий муваффақиятлар тиланган. Хоразм вилоятидаги Хонқа район партия қўмитаси котиби О. Бектурдиева томонидан йўлланган телеграммада 1991 йилнинг июль ойидан бошлаб яна 150 хонадон «Қишлоқ ҳақиқати» рўзномасини мунтазам олиб туриши таъкидланган.

Янгибозор район партия қўмитасининг биринчи котиби, халқ депутатлари район Кенгашининг раиси М. Жуманиёзов, Боғот район партия қўмитасининг котиби М. Худойбергановлар номидан келган телеграммаларда эса муштарийлар сафи 200 кишига кўпайганлиги қайд этилиб, «Қишлоқ ҳақиқати» ижодий жамоасига эзгу истаклар билдирилган. Ана шу хабарлардан кўриниб турибдики, кейинги қисқа даврда биргина Хоразм вилоятининг ўзида 700 киши рўзномамизга обуна бўлди.

Самарқанд вилоятида ҳам «Қишлоқ ҳақиқати» муштарийлари сафи тобора кенгайиб бормоқда. Хусусан Иштихон райони меҳнаткашларидан 830 киши 1991 йилнинг иккинчи ярми учун ёзилди. Обунанинг ҳаммаси колхоз ва совхозлар маблағи ҳисобидан расмийлаштирилди. Иштихон район «Союзпечать» идораси бошлиғи Х. Келдиёрованинг ёзишича, Мурод Жўраев номли, «8 Март», Навоий номли, «Иттифоқ», Энгельс номли, «Янгикент», «Ўзбекистон» ва бошқа хўжаликларда рўзномани мунтазам олувчилар сони анча кўпайган. Худди шу вилоятнинг Қўшработ районидаги Свердлов номли давлат хўжалиги директори Т. Отаев, Оқтепа қишлоқ Кенгаши раиси М. Мирқосимовлар қўшимча равишда 125 хонадон 1991 йилнинг июнь ойидан бошлаб «Қишлоқ ҳақиқати» рўзномасини ола бошлашини маълум қилишган ва ўзларининг қимматли таклиф-мулоҳазаларини билдиришган.

* * *

«Қишлоқ ҳақиқати» рўзномаси жумҳуриятимиз пойтахти Тошкент, вилоят ва район марказларидаги «Союзпечать» дўкончаларига — чакана савдога кам чиқарилиши масаласи бир неча марта кўтариб чиқилган. 1991 йил 20 март сонида эълон қилинган «Дўконларда йўқ» сарлавҳали мақолада ҳам айнан шу муаммо ўртага ташланган эди. Аҳволни яхшилаш учун қандай тадбирлар кўрилганлиги ҳақида Тошкент «Союзпечать» идораси бошлиғи Р. С. Қосимовдан жавоб олинди. Унда жумҳурият пойтахтида «Қишлоқ ҳақиқати» рўзномасини чакана савдога чиқариш 2,5 мингтага оширилганлиги таъкидланган. Ўзбекистон ССЖ Фанлар академиясига қарашли Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти яқинида жойлашган 64-дўкончада «Қишлоқ ҳақиқати» рўзномасининг сотилиши кўпайтирилган. Шунингдек, Ўзбекистон ССЖ Алоқа вазирлигига қарашли жумҳурият «Союзпечать» идораси бошлиғи В. Мамасодиқова ҳам рўзноманинг чакана савдога чиқарилишини икки мингтага ошириш тадбирлари қўрилаётганлигини маълум қилди.

* * *

ҲУРМАТЛИ МУШТАРИЙЛАР! «ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» РЎЗНОМАСИ УЙИНГИЗГА ЕТКАЗИБ БЕРИЛИШИНИ ХОҲЛАСАНГИЗ, 1991 ЙИЛНИНГ ҚОЛГАН ДАВРИГА БЕМАЛОЛ ЁЗИЛИШИНГИЗ МУМКИН. АГАР ОЙНИНГ 10-САНАСИГАЧА ОБУНА БЎЛСАНГИЗ, КЕЛГУСИ ОЙДАН БОШЛАБ РЎЗНОМАНИ МУНТАЗАМ РАВИШДА ОЛА БОШЛАЙСИЗ. ОЛТИ ОЙГА ОБУНА БАҲОСИ — 8 СЎМ 70 ТИЙИН. РЎЗНОМАМИЗ ИНДЕКСИ: 64602.

ЖИГАРИСТОНГА МАДАД

— Ҳеч қандай муваққат уйлар керак эмас, шошилишнинг ҳожати ҳам йўқ... Узоқни ўйлаб, яхшилаб қурайлик.

Ҳукумат комиссияси «Жигаристон» янги даҳасини бунёд этиш борасидаги ишларни амалга ошириш мақсадида жумҳурият давлат қурилиш комитетининг ташкил этилган лойиҳачилар гуруҳига худди шундай топшириқ берди. Қишлоқни ривожлантиришнинг бош режасига худди ана шу нарса асос қилиб олинди. — Барча иншоотлар ва алоқа йўллари дастлабки кундан бошлабоқ доимий чизмалар асосида қурила бошланади.

Ўзбекистон шаҳарсозлик илмий тадқиқот илмгоҳининг мутахассислари бутун байрам ва дам олиш кунларида ана шу чизмалар устида бош қотиришди. Натижада дастлабки 50 та уй, савдо иншоотлари, мактаблар ва болалар боғчалари, мавзелар ичкарисида сув қувурлари, канализация, электр тармоқларини жойлаштиришнинг энг мақбул йўли топилди. Бош режада пудратчиларга бугунги кундаёқ ишларни ривожлантирадиган, шу ишларни амалга ошириш вақтида яшайдиган жойлар кўрсатиб берилган. Автомобиль йўли қурувчиларига қишлоққа олиб борадиган катта шоҳ йўл лойиҳаси ҳам топширилди.

Лойиҳада барча иншоотлар келажакда қишлоқнинг кенгайтирилишини мўлжаллаб жойлаштирилмоқда. Чунончи, 280 ўринли болалар боғчаси қуриш мўлжалланган. Унда болалар чўмиладиган ҳовуз бўлади, албатта. Ундан сал нарироқда кенг ва ёруғ синфлари, спорт зали, ҳовлида спорт майдончаси, овқатхонаси бўлган катта мактабнинг биринчи навбати қурила бошлайди. Озиқ-овқат ва саноат моллари дўкони ҳам қад кўтаради.

Лекин ҳар ҳолда энг муҳими — уй-жойлардир. Лойиҳачилар ўз вазифаларини бажаришди: иккинчи ўн кунлик аввалидаёқ уйлар бунёд этиш учун зарур ҳужжатларни тайёрлаб беришди. Жумҳурият штабида бош пудратчиларга иншоотлар узил-кесил тақсимлаб берилмоқда ва улар яқин кунлар ичида ишга киришадилар. Лойиҳачилар эса бундан ҳам масъулиятлироқ ишни қилишлари керак бўлади.

Айни вақтда вайрон бўлган қишлоқ аҳолиси номига жигаристонликлар дардини ўз дардидек қабул қилган меҳнат жамоалари, оддий кишилардан ҳайр-эҳсонлар келиб турибди. Шу мақсадда банкда очилган махсус ҳисоб дафтарчасидаги маблағлар кундан-кунга кўпаймоқда. Бу пуллар янги даҳа қурилишига, табиий офат рўй берган ерда хотира боғини барпо этишга сарфланади. Жумҳурият ҳайрия жамғармалари, бошқа жамоат ташкилотлари бошпанасиз қолган одамларга рўзғорда зарур бўлган буюмлар билан ёрдам бермоқда.

Масалан, Ўзбекистон ССР меҳр-мурувват ва сиҳат-саломатлик жамғармасининг вакиллари фожиа рўй бериши биланоқ Жигаристонга жўнаб кетишди, улар бу ерга кийим-кечак, пойабзал, энг зарур ашёларни, жами минг сўмлик буюм олиб келишди. Одамларга пул билан ҳам ёрдам бердилар. Ўзбекистон болалар жамғармаси ходимлари ҳам шундай тадбирни амалга оширдилар. Жамғармаларнинг вакиллари жигаристонликларга биринчи навбатда нима зарурлигини аниқлаб олишди ва ҳозир пул, буюмларнинг янги туркумини жўнатишга ҳозирлик кўришмоқда.

Жумҳурият Қизил ярим ой жамияти ходимлари фожиадан сўнг атиги уч соат ўтгач, Жигаристонга етиб келишди. Аҳвол билан танишишди, штаб тузишди. Эртасига эрталаб эса кўрпа-тўшаклар ва чойшаблар, кийим-кечак ва чодирлар юборишди, лекин ҳайриятки улар керак бўлмади. Қишлоқ аҳолисига жамият беш минг сўм пул берди. Худди шу куни Андижон вилоят Қизил ярим ой жамияти комитети озиқ-овқат маҳсулотлари ортилган юк машинасини Жигаристонга юборди. Самарқанд ва Қашқадарё вилоятларидан пул ўтказилди. Қизил ярим ой жамиятининг Ангрендаги меҳр-шафқат ҳамширалари жабрланган оилаларга тиббий ва бошқа ёрдам кўрсатишмоқда.

Тошкент шаҳар Ҳамза районининг комсомоллари Жигаристонга икки қути дори-дармон, бир неча қоп оқ ун, гуруч, манна ёрмаси, қанд, бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари, кийим-кечак тўла ортилган юк машинасини жўнатишди. Район корхоналари ва муассасаларининг ёш ходимлари бу нарсаларнинг ҳаммасини текинга йиғиб жўнатдилар. Мактаб ўқувчилари эса тенгдошларига дафтар, қалам, ручка, китоб ҳамда ўйинчоқлар юборишди.

Бундай беғараз ёрдам ҳақида кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Жумҳуриятимиз ҳамда мамлакатимиздан Жигаристонга нимаики келаётган бўлса, улар шу заҳотиёқ доимий ишлайдиган штабда жабрдийдалар ўртасида тақсимланади. Штаб тиклаш ишларини ҳам назорат қилмоқда. Штаб раҳбарларининг фикрига қараганда, табиий офат оқибатларини тугатишга жалб этилган барча ташкилотлар аниқ ва пухта ишлаяпти, ҳукумат комиссиясининг топшириқлари ўз муддатида аниқ бажарилмоқда.

А. БЕЗВЕРХОВ,
ЎзТАГ мухбири.

ИШБИЛАРМОНЛАР АНЖУМАНИГА ТАЙЁРГАРЛИК

Ўзбекистон Президенти И. А. Каримовнинг қарорига кўра Ўзбекистон пойтахтида 1991 йилнинг 18—22 июнь кунлари «Ўзаро фойдали ҳамкорлик учун» шиори остида ишбилармон кишиларнинг халқаро учрашуви ўтказилади. Бундан мақсад чет мамлакатлар билан савдо-сотиқ алоқаларини кенгайтиришдир. Ушбу учрашувда хориждаги фирмалар ва банкларнинг 500 нафарга яқин вакили қатнашади. Ҳозир бу тадбирга қизғин тайёргарлик кўрилмоқда.

13 май куни жумҳуриятимиз пойтахтида ўтказиладиган ушбу анжуман матбуот марказининг мажлиси бўлиб ўтди. Марказ аъзолари ўртасида вазифалар тақсимланди, матбуот конференцияларини ўтказиш режаси тузилди. Ушбу анжуманни республика, Иттифоқ ва жаҳон рўзномаларида, радио ва телевидениеда батафсил ёритиш учун барча чора-тадбирлар белгиланди.

(ЎзТАГ).

ТОМОРҚА—ДАСТУРХОН БАРАКАСИ 1

ОТАНГИЗГА РАҲМАТ

ЛЕНИН РАЙОНИДАГИ ИЛҒОР ҚИШЛОҚ КЕНГАШИГА ҚАРАШЛИ ЯНГИЙЎЛ МАҲАЛЛАСИДА ЯШОВЧИ АБДУМАЛИККА МАКТУБ

Ассалому алайкум, укам Абдумалик. Сиҳат-саломатмисиз? Келин Одинахоннинг кайфияти чоғми? Тўнғич фарзандингиз ўрта мактабни битириб, тикувчилик қилаётганидан хабардорман. Кўрасиз, шу қизингиздан эл ҳавас қиладиган чевар чиқади. Гулшаной, Гулнорахон, Турсунбойларнинг ўқишлари қандай? Тўхтасинбек боғчага қатнаётгандир.

Абдумалик, ўша куни мен учун ноқулайроқ бўлди. Хонадонингизга ташрифим тасодифий эди. Нега дерсиз. Ўшанда Илғор қишлоқ кенгашига бир юмуш билан боргандим. Ўзаро гурунгда шахсий томорқа ҳақида гап кетди. Кенгаш раиси Муҳаммаджон айниқса иссиқхоналар қурилиши авж олганини мамнуният билан сўзлаб берди. 60 та хонадонда иссиқхона бор экан. Қаранг-а, битта қишлоқ учун бу қувонарли-да. Шу боис уларни кўриш истаги туғилди менда.

Қишлоқ Кенгаши ёнгинасидаги хонадонга кирдик. Бахтга қарши уйда бир ёш боладан бошқа ҳеч ким йўқ экан. Лекин иссиқхона эшиги очиқ. Эгаси бўлмагач, кириш одобдан эмас. Йўлда давом этдик. Ғуломжон ва Комилжон Ражаповлар, Аҳмаджон Азизов хонадонларида бўлдик. Иссиқхоналарини кўриб ҳавасим келди. Сададек терилган помидор шохлари ҳосилдан эгилиб қолган. Кўм-кўк барглар орасида алвонланиб турган помидорни кўриб роса завқландим. Афсуски, рўзғор бошлиқлари бўлмагани сабабли суҳбатлаша олмадик. Ва ниҳоят сизларникига бурилдик.

Аввал нима гап эканини англамадингиз. Гап бир йиллик даромадингизга келганда жим қолдингиз. Сездим. Иккиландингиз. Бир вақтлар кимдир яхши даромад қилса, уй қурса ёки янги машина сотиб олса битта юмшоқ хатга ишониб текшир-текшир бошланарди. Ҳалолдан топганми, ҳаромданми, бунинг аҳамияти йўқ эди. Биласизми, у замонлар ўтиб кетди. Ҳозирги даврнинг бағри кенг ва сахий. Олибсотарлик қилмай, чайқовчилик йўлидан бормай, бировнинг ҳақига хиёнат этмай ишбилармонлик, ҳалол меҳнат билан кўпроқ даромад қилиб, яхши яшасангиз, ҳеч кимнинг иши йўқ. Фақат ғирромлик бўлмаса бас.

Лекин биласизми, Абдумалик, уйқу ўлим билан, дангасалик бахтсизлик билан баробар. Қишлоқларда шундай одамлар борки, 10—15 сотих унумдор томорқалари туриб бозордан помидор, бодринг, олма, анор олишади. Буларни қўйинг-у ош кўки нима? Тупроққа сепиб қўйилса ёз бўйи дастурхондан аримайди. Шуни қилишига бўйинлари ёр бермайди. Дангасалик, лоқайдлик, дидсизлик ҳам йўли билан-да.

Мана, сиз ҳам шаҳардан олис, чекка бир қишлоқда яшаркансиз. Мактабда навбатчилик қилиб, 72 сўм маош оласиз. Бу рўзғорга урвоқ ҳам бўлмайди. Қўлингизда гулдай ҳунарингиз бор экан. Ҳозир дурадгор усталарнинг бозори қизиган. Ёз бўйи ишлаб, 400—500 сўм топаман дедингиз. Хўш, бу ҳам 7 нафар жонни қоплайдими? Йўқ, албатта. Айтишингизга қараганда, 10 сотих ерингиз бор. Шундан бир сотихи боғ, кўча дарвозангизнинг икки томони токзор, уч сотих жойга иссиқхона қуриш учун 6.000 сўм сарфлабсиз. Беш йилдирки, ундан даромад олаётган экансиз. Эсингиздадир, шундай савол бердим:

— Иссиқхонадан қандай фойдаланасиз, нималар экасиз?

— Аввал бодринг, кейин помидор, оралиқда жўхори, — деб жавоб қайтардингиз.

Ишингиздан жуда хурсанд бўлдим. Демак, сентябрда иссиқхонага бодринг уруғи қадайсиз. 800 туп кўчат сиғаркан. Бодрингнинг бир килограмми 8—10 сўмлик пайтида ҳосил етиларкан. Декабрда уни сотишдан 4000—5000 сўм даромад тушаркан. Ўрнига помидор экаркансиз. Ундан ҳам 800 туп жойлашади. Апрель бошида ҳосил қийғос пишди. Ўшанда бир килограмми бозорда 20 сўм эди. Фараз қилайлик, бир тупи ўртача 3 килограммдан ҳосил берса, 60 сўм даромад келтиради. Ишласа бўларкан-ку. Бунақа ҳисоблашда сизни миллионер қилиб юборишим мумкин. Лекин ўзингиз айтганингиз, шу уч сотих иссиқхонада етиштирилган ҳосилдан анча-мунча даромад қилар экансиз. Ҳавасим келади сизга. Яшаётган уйингиз шаҳарликларникидан қолишмайди. «Жигули»ингиз ярақлайди. Совлиқлар қўзилаб, ўн бош бўлибди.

Яна бир ишингиздан бағоят хурсанд бўлдим. Маҳаллангиздаги деярли барча иссиқхоналарни бунёд этган ўзингиз экансиз. Қайси хонадонга кириб устасини сўрасам, «Абдумалик Муҳаммаджонов» дейишди. Яхшиликдан ташқари катта савоб эгаси ҳам бўлибсиз.

Сизники каби исисқхонани қуриш учун таниқли меъмор бўлиш шарт эмас. Уни қунт, ҳафсалали ҳар қандай одам қура олади. Бунинг учун озгина жонни қийнаш керак. Ахир «Тоққа чиқмасанг дўлона қайда» деб бежиз айтилмаган.

Дарвозангиздан кўчага чиққанимдаёқ кўз олдимга минг-минглаб хонадонлар келди. Яқиндагина томорқа учун берилган ва ёввойи ўт босиб ётган ерларнинг ҳолатини ўйладим. Йўқ, ҳаммани сиздай бўлиши керак, демоқчи эмасман. Қишлоқда яшайсанми ҳеч бўлмаганда ўз рўзғоринг учун ишлатиладиган сабзи, пиёз, картошка, бодринг, помидор ва бошқа сабзавотларни, меваларни ўз томорқангдан етиштиришинг керак-да ахир. Шунгаям яроқсиз бўлсанг бу ерда яшаб нима қиласан?! Шаҳарга бор. 9—10 қаватли биноларда яша, дегим келди.

Абдумалик, ушбу мактубни ҳавасим келганидан ёздим. Отангизга раҳмат, ука. Падари бузрукворингиз сизга қандай меҳнат қилишни чин кўнгилдан ўргатган эканлар. Бу хатни яна шунинг учун ёздимки, 10—20 сотихлаб ернинг умрига завол бўлаётганларга зора сизнинг меҳнатингиз ибрат бўлса, уларга ҳам инсоф бериб ерни қадрлашга, унинг беминнат, бебаҳо саховатидан баҳраманд бўлишга ўрганишса. Сизни ер тилини биладиган одам сифатида ҳамиша қадрлайман. Деҳқончилигингизда омад доимо ёр бўлсин!

А. ҚОРАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Чуст районидаги Карл Маркс номли жамоа хўжалигида А. Воҳидовлар оиласини ҳамма яхши билади, ҳурмат билан тилга олади. Бу бежиз эмас. Аҳил хонадон аъзолари хўжалик ишлаб чиқаришида ҳам, ўз томорқаларидан самарали фойдаланишда ҳам кўпчиликка ўрнак. Улар бир неча йилдан бери хўжалик билан шартнома тузган ҳолда 10 гектар ерни ижарага олиб, сидқидилдан меҳнат қилишмоқда. Бултур оила мўл ҳосил етиштириб, 47 минг сўмдан зиёд даромад олди. Шу кунларда эса 12 гектар майдонда экинлар сифатли парваришланаяпти.

Айни пайтда шахсий томорқанинг ҳар қарич еридан унумли фойдаланиляпти. Оиланинг ушбу соҳалардаги тажрибалари бошқаларга ибратдир.

СУРАТДА: А. Воҳидов оиласи аъзолари.

П. ЭРГАШЕВ олган сурат.

ТУПРОҒИ ЗАР

Республика партия ва ҳукуматининг аҳолини ер билан таъминлаш тўғрисидаги қарори халқимизнинг озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган талабини яхшироқ қондиришга кўмаклашмоқда. Хўш, жойларда бу соҳадаги ишлар қандай? Биз Пайариқ районидаги аҳвол билан қизиқдик.

Бу ерда бирмунча ишлар амалга оширилган. 1989 йилда уй-жой қуриш истагини билдирган 780 оилага 117 гектар, томорқасини кенгайтиришга муҳтож 2.918 оилага 350 гектар майдон бўлиб берилди. Бу йўл ўтган йили ҳам изчил давом эттирилди. 1631 оила тураржой барпо этиш учун 231 гектар ер олди. Хуллас, икки йилда жами 5.107 оиланинг аризаси ижобий ҳал қилинди.

Район асосан пахтачиликка ихтисослашган. 4—5 йил илгари 23.800 гектар ерга чигит қадаларди. Бултурга келиб бу 3 минг гектарга камайди. Аҳолига ғўзадан бўшаган серунум пайкаллар томорқа қилиб бериляпти. Айни пайтда пахтакорлар ҳосилдорликни ошириш ҳисобига ялпи хом ашё миқдорини иложи борича озайтирмасликка интилмоқдалар.

Жумҳурият Президентининг шу йил 11 январда чиқарган аҳолини ер билан таъминлаш борасида қўшимча тадбирлар тўғрисидаги фармони юзасидан районда аниқ йўл-йўриқлар белгиланган. Унга кўра, жорий йилда 1800 гектар майдон томорқа сифатида тақсимланиши лозим. Ҳозиргача 6.497 оилага 780 гектар ер берилди.

Фармон юзасидан белгиланган тадбирларнинг бажарилиши қатъий назорат остига олинган. Томорқа ерларидан фойдаланиш қишлоқ кенгашлари мажлисларида мунтазам муҳокама этилмоқда. Ҳозирги тақчиллик шароитида аҳолини бинокорлик материаллари билан таъминлаш бўйича ҳам бирмунча ишлар қилинмоқда. Бу соҳада ички имкониятдан тўлароқ фойдаланиш чоралари изланмоқда. Мавжуд 12 та хўжаликнинг ҳаммасида йил охиригача оҳак цехи қурилиб ишга туширилади. Яқин икки-уч йилда пишиқ ғишт ишлаб чиқариладиган завод барпо этиш масаласи кун тартибида турибди. Айрим хўжаликларда тадбиркорлик, уддабуронлик билан иш юритилаётгани туфайли мушкулликлар бартараф қилинмоқда. «Партия XXII съезди» жамоа хўжалигида амалга оширилаётган тадбирлар бунга ёрқин мисол.

1989 йилда ҳар бир оиланинг шахсий томорқаси 16 сотиҳдан иборат эди. Жорий йил охирига қадар бу кўрсаткични 25 сотихга етказиш мўлжалланган.

Одамларга томорқа ери берилаётганлиги, унинг ҳажми ортаётганлиги мева-чева етиштиришни кўпайтиришга сезиларли таъсир кўрсатмоқда. Шуни ҳисобга олиб сабзавот ва меваларни қайта ишлайдиган кичик корхоналар қуриш режалаштириляпти.

Ишда муаммолар ҳам йўқ эмас. Ҳар қарич ердан самарали фойдаланиш бугуннинг асосий талабидир. Шредер номли боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг Оқдарё районидаги кўчатчилик давлат хўжалиги мазкур районда 500 гектар ерли бўлинмага эга. Шу майдонларнинг бешдан бир қисмида ток кўчатлари етиштирилмоқда. Қолгани эса озуқа экинлари билан банд. Ҳолбуки, бу ер унумдор бўлиб, юқорироқ самара олиш мумкин. Айни пайтда унга мутасадди бўлган икки маъмурият — район ва илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси бу ерда мустақил давлат хўжалиги ташкил этиш тўғрисида бир битимга келишмоқда. Шундай қилинса, айни муддао.

Ҳ. КАРИМОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

— Ношукр бўлма, онаси, томорқа деб бергандан кейин суюниб олавердим-да.

М. УНГАРОВ чизган расм.

Фармон ижроси билан фарз

ДЕҲҚОН ДАЛАСИ МУАММОЛАРИ

Ўзбекистонда қишлоқда яшовчиларга томорқа ва якка тартибда уй-жой қуриш учун қўшимча ер участкалари ажратиб бериш май ойининг биринчи ўн кунлигида тугалланиши лозим эди. Буни жумҳурият Президентининг Фармони ва Вазирлар Маҳкамасининг қарори талаб қилган эди.

Бу ғоят муҳим сиёсий қарордан мақсад қишлоқ меҳнатчиларининг иқтисодий аҳволини анча яхшилаш ва жумҳуриятдаги ижтимоий кескинликни пасайтириш эди.

ЎзТАГ мухбирлари бу қарорлар қандай бажарилаётганлиги билан қизиқдилар.

АНДИЖОН:

ҲАР УЧ ОИЛАДАН ИККИТАСИ

Андижон вилоят деҳқончилик-саноат уюшмасида хурсандчилик авжида. Вилоятдаги районлар ҳукумат қарори бажарилгани ҳақида бирин-кетин рапорт бермоқда.

— Йил бошидан буён аҳолига салкам тўққиз минг гектар ер тақсимлаб берилди, — деди ЎзТАГ мухбирига вилоят ижроия комитети раисининг ўринбосари, вилоят деҳқончилик-саноат уюшмасининг раиси И. Қурбонов. — Жумладан, қирқ мингдан ортиқ ёш оилага ер ажратиб берилди.

Қарор қабул қилинган кундан буён биз якка тартибда уй қуриш ва томорқаларни кенгайтириш учун жамоа ва давлат хўжаликларидан 25,9 минг гектар ерни ажратиб олдик. Бу асосан илгари пахта ва бошқа экинлар етиштириб келинган серунум суғорма ерлардир.

Юзаки қараганда бу жуда салмоқли рақам, лекин андижонликларнинг хурсанд бўлишлари учун ҳали вақт эрта. Чунки рўйхатга олинган 282,5 минг оиланинг ҳар учтасидан фақат иккитаси қўшимча ер олди.

Ҳар бир хўжаликда, район ва шаҳарда меҳнат жамоалари ва маҳаллий Советларнинг махсус комиссиялари ҳозир ҳам ишлаб турганига қарамай, иш жуда секин кўчмоқда. Бу жуда жиддий масала, чунки деҳқонлар бу йил етиштиришлари мумкин бўлган турли экинларни экиш муддати ўтиб бораяпти.

ТАҲРИРИЯТДАН: кўриниб турибдики, Президентнинг Фармонида қўшимча ер ажратиб бериш 10 майгача тугаллансин, деб аниқ айтиб қўйилган бўлишига қарамай, Андижон вилоятида сусткашлик қилинмоқда. Бу ишда андижонликларга нима тўсқинлик қиляпти? Вилоятнинг бу иш учун масъул бўлган раҳбарларидан ана шу саволга жавоб кутамиз.

БУХОРО:

МУҲИМ ТАДБИР ТЎЛА БАЖАРИЛМАДИ

Деярли 220 минг оила қишлоқда қўшимча ер участкаси олди. Бунинг учун 34 минг гектардан ортиқ ер ажратилди. Шундай қилиб, 10 майга қадар топшириқ 94 фоиз бажарилди.

Бу муҳим тадбир нима учун белгиланган муддатда тўла бажарилмади?

Бухоро вилоят деҳқончилик-саноат уюшмаси ер тузилиши масалалари давлат инспекциясининг бошлиғи Э. Шодиев бу саволга жавоб қайтаришга уринди:

— Президент Фармонида қишлоқдаги оилаларга 0,25 гектаргача ер ажратиб бериш тавсия қилинган. Яъни маҳаллий шарт-шароит ҳисобга олиниши керак. Худди шу масала жуда кўп келишмовчиликларга сабаб бўлди. Давлат ва жамоа хўжалигининг айрим раҳбарлари, қишлоқ Советларининг раислари бизда аҳоли зич жойлашган, ер кам деб туриб олдилар. Шу сабабли улар 0,15—0,20 гектардан ер ажратишди. Деҳқонлар эса хафа бўлишмоқда.

Қоракўл, Ромитан, Пешку районларининг чўл минтақаларида эса шу мақсадга бир гектаргача ер ажратишди. Бироқ хўжаликларнинг раҳбарлари нимадандир чўчиб, маълумотномаларда ҳар оилага ажратилган ер участкасини 0,25 гектар қилиб кўрсатмоқдалар. Яқинда ўтказилган ҳар томонлама текшириш натижасида бу ҳол аниқланди.

Яна бир муаммо бор. Айрим хўжаликларда томорқа участкалари учун пахта далаларининг увотлари ва зовур бўйларидан фойдаланилмоқда. Бу жуда яхши иш — ҳар қарич ердан оқилона фойдаланмоқ керак. Лекин гап шундаки, ана шу участкалар маълумотномаларда шахсий фойдаланиш учун берилган ер сифатида кўрсатилмаяпти.

Қишлоқ аҳлига қўшимча ер участкалари ажратишнинг афзалликларини алоҳида таъкидлаб ўтмоқчимиз. Бозорда қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг мўллиги ва нархи арзонлиги бу фикрни тасдиқлаб турибди. Икки-уч йилдан сўнг кўчатлар мевага киргач, дастурхонимиз тағин ҳам баракали бўлади.

ТАҲРИРИЯТДАН: бирорта фармон ёки бирорта қонун ҳам ҳаёт воқеликларини тўла-тўкис кўзда тута олмайди. Улар маҳаллий шароитдан келиб чиқиб, фармон ва қонунларни ўйлаб бажарадиган кишиларга мўлжалланган. Хуллас аҳоли зич жойлашган минтақада чўпонлар ўнлаб қўйларини боқадиган чўлдагига нисбатан камроқ ер участкалари ажратилганлиги табиийдир. Қоракўлчилик — деҳқончилик эмас. Аммо Бухорода ҳукумат қарорини нима учун тўла-тўкис бажармаганликларини Э. Шодиевнинг жавобидан тушуна олмадик.

НАМАНГАН:

ЕР УМРИ БЕҲУДА ЎТМАСИН

Биринчи Май байрами арафасида вилоятдаги деҳқончилик-саноат комплексида юз бераётган ижобий ўзгаришларни кўрсатувчи рақам сифатида қуйидагилар келтириб ўтилди: фуқароларнинг шахсий томорқа участкалари учун ер ажратиб бериш белгиланган режанинг 90 фоизига етди. Май ойининг ўн куни давомида бу кўрсаткич атиги уч фоиз ошди. 63 мингдан ортиқ оила томорқа олди. Бунинг учун ажратилган ерларнинг умумий майдони 7045 гектарни ташкил этди. Ҳолбуки, 7600 гектар ер ажратиш кўзда тутилган эди.

— Қанчалик ғалати туюлмасин, лекин бу рақамлар маҳаллий Совет идораларининг сусткашлигидан далолат эмас, — деб шарҳлайди вилоят ижроия комитети деҳқончилик-саноат комплекси бўлимининг мудири Ҳ. Зоҳидов. — Гап шундаки, барча ариза берган кишилар талаби қондирилди. Бунда Чортоқ районида белгиланганига нисбатан 88 фоиз, Янгиқўрғон районида 94 фоиз участка ажратилди. Бунинг сабаби — аризаларнинг йўқлигидир. Ариза тушган сайин ер ажратиб бериш давом этади, албатта.

Ҳозир бизни бошқа муаммо: ана шу ерлардан қандай самарали фойдаланилаётгани кўпроқ ташвишга солмоқда. Чунки бу ерлар хусусий кишилар қўлига ўтгунга қадар озми-кўпми даромад келтирар эди. Ҳозир биз ер участкаларининг эгаларига танлаб савол беряпмиз. Бу ишни Чортоқ районида тугалладик, Янгиқўрғон районида энди бошлаяпмиз.

Узил-кесил хулоса чиқаришга ҳали вақт эрта бўлса ҳам умумий муаммолар ҳозироқ кўзга ташланиб қолди. Чунончи, таассуф билан шуни айтамизки, одамларга ажратиб берилган ерлар жуда кам фойда келтирмоқда. Азалдан шахсий томорқа билан шуғулланиб келган кишилар бу ерлардан анча самарали фойдаланмоқдалар. Қишлоқ аҳлининг кўпчилиги эса ажратиб берилган ерларни қандай тасарруф этишни ҳатто тасаввур қила олмайдилар. Ер участкалари бекор ётибди ёки фақат маккажўхори экилган.

Шундай вазият ҳам учраяпти. Ер участкаси олган кишиларнинг бир қисми бу ерларни боғ қилишмоқчи. Фақат уч-тўрт йилдан кейингина дастлабки ҳосил олинади. Мева кўчатлари орасига эса ҳеч нарса экилмаган. Биз бундай ҳолларга тез-тез дуч келмоқдамиз: участка эгаларидан бири томорқасида ўн минг сўмга қадар даромад олишга муваффақ бўлди, қўшниси эса зўрға 500 сўмлик маҳсулот сотди.

ТАҲРИРИЯТДАН: наманганлик мухбиримиз ўртага қўйган муаммони жумҳуриятнинг бошқа вилоятларида ҳам учратиш мумкин. Ерни ажратиб, унинг умрини бекор ўтказишдан нима фойда? Биз суғориладиган минглаб гектар унумдор ерларни «дам олдириб» қўядиган даражада бой-бадавлат эмасмиз. Бундай хўжасизликнинг олдини оладиган воситаларни кўзда тутиш зарурга ўхшайди.

Иккинчидан, кенг тушунтириш ишларини олиб бориш, деҳқонларни уруғлик билан таъминлаш керак. Умуман деҳқонларга оғизда эмас, балки амалда ёрдам бериш лозим.

Қишлоқ меҳнатчиларига қўшимча ер ажратиб берилгач, биз дуч келган яна бир муаммо ҳақида Қашқадарё вилоятидаги мухбиримиз ҳикоя қилади.

ҚАРШИ:

БИНОКОРЛИК МАТЕРИАЛЛАРИ КЕРАК

Нишон районидаги «Пахтаобод» давлат хўжалиги ижарачи пахтачилик жамоасининг бригадири Р. Тошболтаев деярли ярим йил ичида ўзига уй қуриб олди.

— Ҳамқишлоқлар ёрдам беришди, — дейди у. — Ҳашар қилиб пойдевор ётқиздик, деворларни тикладик.

Давлат хўжалигининг марказий қўрғони қадимий тарихга эга. Лекин бу ерда ҳеч қачон қурилиш ҳозиргидек кўп бўлмаган эди. 350 оила — хоҳлаганларнинг ҳаммаси ер участкаси олди. Хуллас, ҳамма мамнун. Айниқса, ёш келин-куёвлар мамнун бўлишяпти. Улар қишлоқ Советида имтиёзли шартлар билан қарз олишлари мумкин.

Бироқ қувончли тахминларга вақт эрта. Ўша Р. Тошболтаевнинг ўзи кези келганда хўжалик ва қишлоқ Совети раҳбарлари шаънига аччиқ гапларни айтиши мумкин. Ахир, уйни пишиқ ғиштдан қурмоқчи эди, иложи бўлмади. Бинокорлик материалларини қаердан олсин? Тахта, ромлар ва бошқа дурадгорлик буюмлари учун, ҳатто тўсинлар учун ортиқча ҳақ тўлашга мажбур. Тўғри, шифер топишда омади келиб қолди, маҳаллий ҳокимият идоралари ёрдам беришди.

— Ҳамма шахсий хўжаликларнинг эгалари худди шундай қийинчиликка дуч келмоқда, — деди шахсий ёрдамчи хўжаликлар вилоят уюшмасининг раиси Ф. Ҳафизов. — Шу сабабли одамларнинг тез орада янги уйларга кўчиб ўтиш умиди сўнмоқда.

Бу аҳволдан қандай чиқиш мумкин?

Ф. Ҳафизов вазиятни баҳолаб, ўз бинокорлик индустриямизнинг базасини ривожлантириш лозимлигини таъкидлайди. Тақлид қилса арзугулик намуналар бор. Чироқчи районида ғишт заводи иш бошлади. Қарши районидаги «Ленин йўли» давлат хўжалигида сирғалувчан қолиплар ёрдамида тезкор усулда уй қуришни ўрганиб олишди. Шу хўжаликда ғишт ишлаб чиқариш йўлга қўйиляпти. Шаҳар яқинидаги «Коммунизм» жамоа хўжалигида ҳам ғишт ишлаб чиқарадиган цех ишлай бошлади. Қарши районидаги хўжаликлараро бўрдоқичилик пунктида ўз эҳтиёжлари учун оҳак тайёрлашни ўрганиб олишди.

Қарши райони раҳбарлари барча хўжаликларда бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришни йўлга қўймоқчи бўлишяпти. Ёғоч-тахта билан боғлиқ энг ўткир масала ҳал қилиняпти. Шу йилдан бошлаб Иркутскдан ёғоч-тахта келтирилади.

Бироқ ҳамма жойда ҳам ер участкаларидан оқилона фойдаланилмаяпти. Маҳаллий ҳокимият идоралари бундай ҳолларга нисбатан талабчанроқ бўлишлари, қишлоқда ўнлаб йиллар давомида тўпланиб қолган масалаларни тезда ҳал этишлари керак. Одамлар томорқа участкаларига сармоя сарфлашдан қўрқмайдилар. Иш фақат бинокорлик материалларига қараб қолмоқда.

Текширишда ЎзТАГ мухбирларидан К. НИЗОМОВ, И. САФАРОВ, В. ШУМАЙЛОВ, Н. ХЎЖАЕВА қатнашдилар. Телетайп олдида Ю. БОНДАРЕНКО навбатчилик қилди.

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ЁЗУВЧИСИ МИРМУҲСИН—70 ЁШДА

ОНА ЗАМИН КУЙЧИСИ

Мирмуҳсин дастлаб шоир сифатида адабиётга кириб келди. Унинг илк шеърлари «Қамар» достони, «Қизил олма» балладаси адабий жамоатчилик томонидан илиқ кутиб олинди. Шоир машқларидаги тиниқлик, соддалик ва табиийлик ўша даврда устоз шоирлар диққатини ҳам ўзига тортган эди. Бунинг ўзига хос сабаблари ҳам бор. Чунки у оддийгина, жўнгина сатрларда ҳаётий бир лавҳа, жонли манзарани суратлантириб бера олди. Шоир тасвирга бевосита аралашмасдан, ортиқча сўзлар ишлатмасдан туриб воқелик ва образни чиройли ифодалайди. У айниқса бадиий тасвирнинг энг содда ва кенг тарқалган тури — ўхшатиш усулини кенг қўллайди.

Улуғ Ватан урушининг машаққатли йиллари кўплар қатори Мирмуҳсин учун ҳам «катта синов бўлди». Ўша даҳшатли даврда шоир совет кишиларининг юксак ватанпарварлиги, мардлиги, жасорати ва маънавий дунёсидаги инсоний фазилатларни куйловчи «Ҳайкал», «Қаҳрамоннинг келиши», «Ишонч», «Кел чекайлик» сингари кўплаб шеърлар яратди.

Мирмуҳсин урушдан кейинги йилларда баландпарвоз, риторик шеърларга қарама-қарши ўлароқ бадиий соддалик, ҳаётийлик йўлидан бориб замондошларимиз образини яратишга муваффақ бўлди. У шеъриятни ҳаётга яқинлаштиришда, тинч меҳнатда фидокорлик кўрсатаётган оққўнгил, ҳалол, оддий кишилар ҳаётини, ўзгариб бораётган қишлоқ манзараларини тасвирлашда кўп ишлар қилди. «Уста Ғиёс» достонида оддий кишиларнинг турмуши, ўй-кечинмалари, меҳнат жараёнларини ҳашамсиз, дабдабасиз ҳаётнинг ўзида қандай бўлса шундай гавдалантиришга интилди. Унинг услубида жимжимадорлик ва баландпарвозлик йўқ. Шоир қишлоқ манзараларини ва одамларини тасвирлаганда картина яратишга, портрет чизишга катта эътибор беради, характерли белгилар, чизиқлар топиб ўрнида ишлатади.

У қишлоқ ҳаётини жуда катта эҳтиром билан куйлади. Пахтакор ўлкамиз табиатига хос гўзалликларни ва одамлар қалбидаги эзгуликларни чиройли мисраларда жонлантиришга интилди. Бу борада унинг «Далалар ва одамлар» ҳамда «Меҳмонлар» деб аталган туркумлари, «Қишлоқ врачи», «Колхозда ГЭС», «Колхоз чойхонасида», «Ўртоқ Ли», «Ойимхон», «Универсалчи» ва бошқа шунга ўхшаш шеърлари диққатга сазовордир.

Таниқли шоир табиат манзараларини чизишда айниқса ўзига хос йўл тутади. Шоирнинг она юрт ва унинг фидойи одамлари тасвирига бағишланган кейинги йиллардаги шеърларида ҳам жўшқинлик бор. У ўлкамиз гўзалликларини «Она юртга атаб», «Бўстонлиқ», «Соҳибкор», «Дунёнинг қалби», «Чирчиқ суви» шеърларида назмга солди. У бошқа жойларнинг суви «нон таъми» анқиб турувчи «муздек, сал лойқа» она диёрдан оқувчи Чирчиқ дарёси сувига ҳеч қачон тенг келолмаслигини ғурур билан жўшиб куйлайди.

Чимён тоғларининг бағрида жойлашган гўзал Бўстонлиқни «юз Венеция»дан кўра афзал эканлиги ҳақида фахр билан ашъор битади.

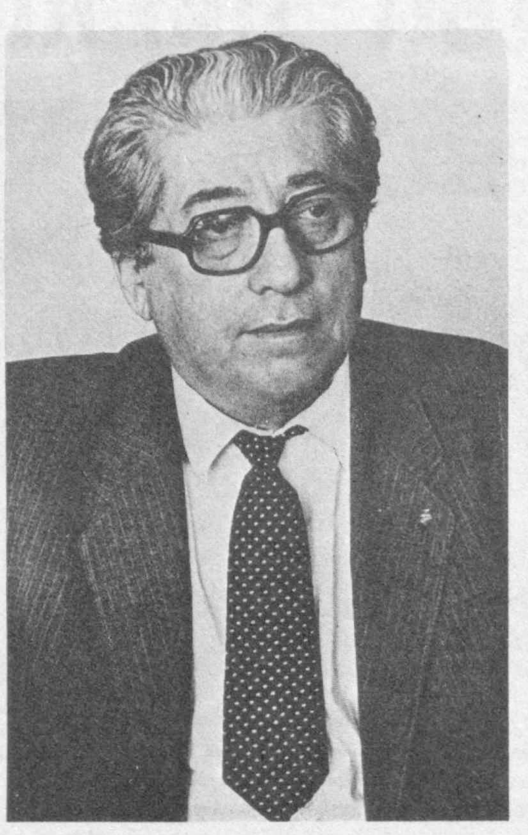

Сен баланд тоғларнинг
эрка қизисан,
Кўкламда лоладан юз
қирмизисан,
Сўлим адирларнинг оқ
қимизисан,
Гўзаллик деганнинг худди
ўзисан,
Эй, бизнинг оромбахш,
дўндиқ Бўстонлиқ!

Шоир ўз ҳаётида афсоналарда айтилганидек, обиҳаёт ичиб, минг йил яшашдан кўра, оддий бир инсоний умр кечиришни афзал билиб келди. У бу ҳақда қуйидагича фалсафий хулоса юритиб шеър ёзди.

Совуқ минг йилларни
кечирсин зоғлар,
Бизга бир инсоний умр
кифоя! —

«Дала ташна шоир меҳрига» шеърида пахтакор меҳнатининг заҳматини юракдан ҳис қилиб мисралар тузади. Шоирларни айни меҳнат қизиган пайтда пахтакорлар ҳузурига чорлайди. Ўз касбдошларини ўз шеъри, ширин сўзи билан кўмаклашишга ундовчи сатрлар битади.

Бинобарин адиб С. В. Смирнов:

— Менга Мирмуҳсиннинг «Лирик мисралари» китоби жуда ёқади... Мирмуҳсиннинг акварель бўёқлар билан лавҳалар чизиб беролган шоир сифатида кўриш менга жуда ёқди. Бу лавҳалар бизга узумзорлари, кумуш булоқлари, қуёш ҳароратига тўлиқ сахий қалби билан кишиларга қучоқ очувчи Ўзбекистон манзараларини акс эттиради, — деганида тамомила ҳақли эди.

Шоир баъзи-баъзида насрга мойил мисраларни ишлатишдан ҳам чўчимайди. Ижодкор табиатидаги бу ўзига хос хислат адибнинг насрга дадил қўл уриб ҳикоялар, қиссалар ва қатор романлар ёзишига сабабчи бўлди. Унинг айниқса «Умид», «Меъмор», «Дегрез ўғли», «Чотқол йўлбарси», «Илдизлар ва япроқлар», «Темур Малик» сингари насрий асарлари эл оғзига тушиб, юқори баҳоланди. Яқинда у «Илон ўчи» деб номланган янги романини «Шарқ юлдузи» журналида китобхонлар ҳукмига ҳавола этди. Ҳозир шоир айни ижоди барқ уриб гуллайдиган ёшга тўлди. Уни 70 йиллик тўйи билан муборакбод этиб, ижодий ишларига юксак ривож тилаймиз.

Ө. АБДУЛЛАЕВ,
филология фанлари номзоди.

МИРМУҲСИН

ЎЛМАСИН ЗУРЁД

Тинчлик даврида солдат-фарзандларимизнинг тобути келгани мени бениҳоят катта ташвишга солмоқда.

Тобутнинг кўтармоқ нақадар оғир —
Кекса юракларнинг мудҳиш фарёди.
Сизлар бу тобутда ётгунча, ахир
Бизларнинг ғалимиз эди-ю! Еди —
Юртим қалбидадир. Эҳ, бўри еди!
«Ўзбек кўп туғармиш...» бу заҳарли сўз
Замирида бордир қанчалар ҳасад.
Мурғак давомчимга тегмасин, деб кўз,
Келинг, кўп ошириб-тоширманг, дўстлар,
Ғанимлар тиш қайраб қилмасин фасод!
Ғурур-ла, атрофда саксон-юз фарзанд—
Фахр этиб, бувижон тушар сувратга.
Битта болани ҳам эвлолмай, фоҳиша
Бир аёл чет элда қиади-ку нола...
Зурёдга эҳтиёт бўлинг ҳамиша!
Мутлоқ ишонмайман бидъатга, аммо
Оздир азаматим, ҳали мен камман.
Тўлсин хонадоним, бўлсин мукаммал,
Ҳали қанча жангу жадал олдинда,
Фақат кураш билан эрк бўлажак ҳал.
Кўз тегмасин сенга, эй, ботир жиян!
Машина-ю тойғоқ йўлдан қўрқмайман,
Ҳатто қизамиқда бўлсанг-да гирён
Барибир ўтади... Тибб илмига таҳсин!
Аммо ҳасад тўла ёвуз кўз ёмон!
Туғилманг, кўпайманг, деди ёвузлар,
Сирни ошкор этди заҳарли тили.
Ташвишдаман ғоят, титроқ, бўзариқ...
Полвон йигитларни еди оч бўри,
Ҳеч қачон оқ бўлмас ёвузлар дили!
Баъзан келмоқдадир тобутинг, ўғлим,
Тинчлик кунларида наҳот фожиа!
Қалбимга солдинг-ку туганмас фироқ
Кимга ишонайин мен энди, чироқ!
Сенсиз келгусим йўқ, сен бўлдинг йироқ...
«Ўзбек кўп туғармиш...», бу заҳарли сўз
Замирида бордир фитна-ю, ҳасад.
Паҳлавон наслимга тегмасин ҳеч кўз,
Фарзандларга доим бўлинг эҳтиёт!
Ишонмайман қуруқ сўзларга мутлоқ,
Оналар дод солиб, чекмасин фарёд,
Йўқолмасин эртам, ўлмасин зурёд!

ОҒИР ДАРД

Оғир дардлар бордир инсон кўрмаган,
Дўзахий азоблардан, дўстим, алҳазар!
Доим хасталикдан йироқ бўлсин тан,
Баъзан шу дўзахга ташлаймиз назар.
Қондаги ёмон дард — маҳаллийчилик,
Қайдан келди бу дард, лол қолур очун!
Баъзи ошноларда сохта бир ғурур,
Ўзбекни ўзбекдан ажратмоқ нечун?
Ҳаром томирларни қайчилаш керак!
Куйдирги дардини куйдирган Сино,
Яралар тузалиб бўлсин жизғинак,
Қулдан қуриб бўлмас ер узра бино.
Бу дард таназзулдир, солади ғорат,
Заррабин билан ҳам илғашлик душвор.
Йўқотсанг вужудинг қолур саломат,
Эй жарроҳ, баъзилар наштарингга зор!
Жонга тегиб кетди маҳаллийчилик —
Баъзан фоҳишадек беюз, беҳаё.
Азобини чекиб қуриди илик,
Қуриб кетсин номард маҳаллийчилик!

Шогирд эҳтироми

ИЖОД БЎСТОНИ

Барча гўзаллик ва етукликни табиатдан, инсон оламидан излаш санъаткорга хос хислатдир. Адабиёт оламида ҳам улкан ва кичик ижодкорлар мавжуд. Ҳазрат Навоий шеъриятдай антиқа санъат кошонасини яратган бўлса Данте, Хомер, Машраб, Яссавий, Фирдовсий, Хайём, Нодира, Увайсий, Зебунисо, Бобур, Абдулла Қодирий, Фитрат, Чўлпон, Усмон Носирлар ўша муаззам қасрнинг пойдеворлари ва олтин устунларини тикладилар. Уларга бир-бирларига ўхшамаган ранглар билан қасрга сайқал бердилар...

Кейинги 70 йиллик адабиёт ҳақида ҳам худди шундай фикрни билдириш мумкин. Улар орасида Қодирий, Чўлпон, Фитрат, Усмон Носир қатори Ойбек, Ғафур Ғулом, Қаҳҳор, Шукрулло, Мирмуҳсин, Саид Аҳмад, Абдулла Орипов, Эркин Воҳидов, Рауф Парфилар ҳам бор. Улар ҳам адабиёт қасрини яратдилар. Ўша муҳташам қасрга кимдир устун ўрнатди, кимдир тўсин ташлади, кимдир тоқилар тахлади.

Мен эсимни таниганимдан буён — адабиётга илк қадамимни қўя бошлаганимдан бери Мирмуҳсин аканинг ижод қилаётганини биламан. Ёзувчимизнинг ҳар йили икки ё уч китоблари чоп этилади. «Адабиёт заҳматкаши» деб ном олган, қисқа умрида 98 роман ёзган улуғ фаранг ёзувчиси Бальзак ҳам тириклигида шунча китоб нашр қилдиришга улгурмаганди. Бунинг заминида улкан меҳнат самараси ётибди. Бальзак умрида кам ухлаган, яъни умрининг 18 соатини ижодга бағишлаган эди. Бугунги кунда сон ва сифат жиҳатидан Бальзакнинг олдига тушадиган ёзувчи топилмайди.

Мен қайси соҳада бўлишидан қатъий назар меҳнаткаш инсон фарзандини беҳад қадрлайман. Ахир деҳқондай улуғ зот ҳам меҳнаткашлиги туфайли ўзига абадийлик касб этди... Меҳнаткашлик — фазилат. Ҳазрат Навоий, Толстой, Бальзаклар ҳам меҳнаткашлиги эвазигагина дунёвий адабиётнинг султонларига айландилар. Баъзи бир тенгқурларим орасида меҳнатни ёқтирмайдиган, енгил-елпи шуҳрат ортидан қувиб «қоралама» асарларини «етук» асар дея шошилинч нашр қилдираётганлар ҳам бор. Ҳатто улар ўша «қоралама» асарлари учун турли мукофотлар, нишонларни ҳам олиб улгурдилар. Дунёвий адабиётдан бехабар китобхонлар уларнинг асарларини кўкларга кўтариб, мадҳ ҳам этаётирлар. Табиийки бу ҳам адабий гап эмас.

Ҳақиқий санъат асари ҳеч қачон бирор манфаатни кўзлаб яратилмайди. У улкан тафаккур куч-қудрати ва ҳис-туйғу самарасидир. Инсон қалбида ва тушунчасида ҳақиқий санъат асарини яратишга муҳтожлик сезади ва уни яратмасликнинг асло иложи қолмагандан кейингина қўлига қалам олади. Бунинг заминида ватан ва миллат деган муқаддас тушунча-туйғу ётади. Ватан ва миллат ҳисси даҳо ва улуғ ижодкорларнинг елкаларига юксак масъулият ортади ва улар шу йўлда жонларини бериб тер тўкадилар.

Ҳар қандай гўзалликнинг кушандаси — манфаатдир. Меҳнаткашлик эса ҳар қандай манфаат ҳирсидан юксак туради. Инсоният бошидан кўп қонли, кўз ёшли, изтиробли лаҳзаларни кечирди. Мана шу жараён натижасида инсоният томонидан яратилган улуғ китоблар, санъат кошоналари ёқилди, бузилди. Ҳукмрон синфнинг манфаатини мадҳ этган адабиётгина яшаб қолди. Бундай асарлар мукофотлар ва нишонлар билан тақдирланди.

Табиатда шу кунгача инсон тафаккури томонидан кашф этилмаган — ҳамон сирлигича қолиб бораётган ашаддий қонуният мавжуд. Қасоскорларнинг энг ўткори ҳам табиатнинг ўзи. У вақти билан қотилликка, қотиллик. покликка, эзгуликка эзгулик билан жавоб қилади...

Ёш ижодкорлар ва тенгқурларим нима учундир ёши улуғ ёзувчи, шоирларимиз ҳақида доим ҳам ёзишни ўзларига эп кўрмайдилар. Мен бундай йўлни тўғри деб билмайман.

Мирмуҳсин аканинг «Араб ҳикоялари» деб аталмиш китобини анча илгари беҳад қизиқиш билан ўқиганман. Ҳатто такрор ўқиганман. Мазкур ҳикоялар ҳозир ҳам мени ҳаяжонга солади. Чунки мен ўша кезлар ҳикояларида ҳақиқий бадиий адабиёт намуналарини кўрган эдим. Илк таассуротларимни адибнинг ҳузурига кириб ўзларига ҳам айтганман. Назаримда ўша ҳикояларда ҳақиқий санъаткорнинг ўз нуқтаи назари тўла аксини топганда. Ўша ҳикояларда араб халқининг изтироблари, интилишлари ва урф-одатлари билан бирга аёллари ва қизларининг машаққатли ва оғир ҳаёт йўллари ўз ифодасини топган эди. Ўша ҳикоялар мени инсон оламининг сирли-сеҳрли манзилига олиб кирганди.

Катта асарим илк бор ёруғлик юзини кўришида ҳам шахсан Мирмуҳсин аканинг хизмати бўлди. «Навбаҳор» номли қиссамни ҳам бош муҳаррирлик пайти «Шарқ юлдузи» ойномасида босган эди. Ўша асаримнинг босилиши адабиёт дунёсига киришимга омил бўлди. Буни доим мамнуният билан тилга оламан. Кейинчалик ҳам Мирмуҳсин ака шахсан мендан диққатларини қочирмадилар. Ҳозирда бош муҳаррирлик қилаётган «Гулистон» ойномасидан ҳам ўрин бериб бордилар. Отамга бағишланган «Сўнгги жасорат» ва улуғ Америка ёзувчиси Жек Лондоннинг ҳаёти акс эттирилган ҳикояларим ҳам шу ойномада унинг ташаббуси билан ёруғлик юзини кўрди.

Бу эзгу ишлар Мирмуҳсин аканинг бағри кенглигидан далолат беради. Ёзувчи ёнига бориб ёрдам сўраган кимсадан ҳеч қачон у ўз марҳаматини аямайди.

Айни пайтда «Гулистон» ойномаси ҳам ижобий томонга силжиди ва тараққиёт учун ўз ҳиссасини қўшаётир.

Шу кунларда жумҳуриятимизда Мирмуҳсин аканинг 70 йиллик муборак тўйлари қаршиланаяпти. Мен ҳам мана шу улуғ айём кунларида шоирга узоқ умр тилаш билан бирга илгаригидай меҳнаткашлигидан толмасликларини тилайман.

Ўктам ҲАКИМАЛИ,
СССР Ёзувчилар уюшмаси аъзоси.

Адибнинг китоблари ўзбек ва қардош халқлар тилида юз минглаб нусхада чоп этилган.

Дўстлик районидаги 15-ҳунар-техника билим юртида ёшларга тажрибали ўқитувчилар илм ўргатмоқдалар. Ана шундай маҳоратли педагоглардан бири рус тили ва адабиёти муаллимаси Г. Акбашевадир. У 20 йилдан буён бу даргоҳда талабаларга билим бериб келади. Гулсина машғулотларда кўргазмали қуроллардан унумли фойдаланиб, ўқувчиларни ўз фанига бўлган қизиқишларини орттираётир.

СУРАТЛАРДА: 1. Г. Акбашева дарс пайтида. 2. Тикувчилик гуруҳининг 2-курс талабалари.

Ў. ҚЎШВОҚОВ олган сурат.

ФУТБОЛ

ОРЗИҚИБ КУТИЛГАН ҒАЛАБА

Пахтакорчилар бу йилги мавсумдаги ва бир неча йиллик танаффусдан сўнг олий гуруҳдаги илк ғалабани 9 апрелда қўлга киритган эдилар. Бу «Пахтакор» марказий томошагоҳида Москванинг «Локомотив» жамоаси билан бўлган учрашувда рўй берганди. Ўшанда пахтакорчилар меҳмонлар дарвозасига киритган ягона тўп ўйин тақдирини ҳал этган эди.

Шундан кейин ҳамюртларимиз кучли жамоалар билан баҳсларда муваффақиятга эришолмадилар. Ўтказилган тўрт учрашувнинг учтаси бой берилди, фақат бир учрашув дуранг бўлиб, бир очко қўлга киритилди, холос. Натижада пахтакорчилар охирги ўринга тушиб кетдилар. Улар аҳволи мураккаблашди.

Шу боис куни кеча «Пахтакор»нинг Киев динамочилари билан бўлган учрашувига ишқибозлар катта умид боғладилар. Улар ҳамюртларимизнинг майдонга ғалаба иштиёқида тушишларини кутдилар. Устига-устак жамоа таркибида ўзгариш бўлди. Кўп йиллар «Пахтакор»нинг ҳимоя чизиғида муваффақиятли ўйнаган тажрибали футболчи Сергей Бондаренко яна қадрдон клубига қайтиб келди. Бу ишқибозлар юрагида умид учқунларини жонлантирди.

Пахтакорчилар ҳам, улар кутганидек, учрашувни тез суръат билан бошлашди. Иккала томон илк дақиқалардаёқ дарвозага тўп киритиб, ҳисобни очишлари мумкин эди. Аммо қулай имкониятлардан фойдаланилмади. Бора-бора пахтакорчилар ташаббусни қўлга олиб, меҳмонлар жарима майдончасига ёриб кира бошладилар. Гоҳ ўнг, гоҳ сўл қанотдан, баъзан марказдан бир неча бор хавфли ҳужумлар уюштирилди. Ишқибозлар, «Мана ҳозир ҳисоб очилади», деган умидда ўйинни қизиқиш билан кузатдилар. Ниҳоят улар кутган қувончли лаҳзалар келди. Пахтакорчиларнинг учрашувнинг 15-дақиқасида уюштирган чиройли комбинацияси динамочилар дарвозасини ишғол этиш билан ниҳояланди.

Шу лаҳзада ярим ҳимоячи, ҳориб-чарчамас Хорен Оганесян маҳорат кўрсатди. У тўпни Шквиринга узатиб, унга қулай имконият яратиб берди. Игорнинг ўзи ҳам дарвозани ишғол этиши мумкин эди. Аммо у тўпни янада қулай ҳолатда турган клубдоши Миржалол Қосимовга узатди. Ёш ўйинчимиз шу заҳоти тўпни тўхтатмай кучли зарб билан тепиб, меҳмонлар тўрига туширди. Ҳисоб очилди — 1:0.

Пахтакорчилар ҳисобни очишлари билан дарҳол ҳимояга ўтиб олишларини олдин кўп бор таъкидлаганмиз. Бу сафар шундай бўлмади. Ҳамюртларимиз, аксинча, ҳужумни янада кучайтирдилар. Орадан кўп ўтмади. Уларнинг ана шундай ҳужумчиларидан бири яна самара келтирди. Бу сафар «Пахтакор»нинг моҳир тўпурари Игорь Шквирин қойилмақом ўйнади. У шериклари бошлаган комбинацияни муваффақиятли якунлаб, ҳисобни 2:0 га етказди.

Динамочилар шундан кейин ва иккинчи бўлимда мағлубиятдан қутилиш учун астойдил ҳаракат қилдилар. Улар мезбонларни ўз жарима майдончаларига қисиб қўйишди. Пахтакорчилар дарвозаси олдида бир неча хавфли вазиятлар рўй берди. Аммо дарвозабон Юрий Перескоков ва Сергей Бондаренко бошчилигидаги ҳимоячиларимиз меҳмонларнинг барча уринишларини йўққа чиқардилар.

Ҳамюртларимиз эса қулай муддат келиши билан тез ва чаққон қарши ҳужум уюштирдилар. Ана шундай лаҳзалардан бирида динамочилар дарвозабони Кутепов жарима майдончасига ёриб кирган Игорь Шквиринни оёғидан ушлаб, йиқитиб юборишдан бошқа илож топмади. Учрашувни бошқарган халқаро тоифадаги ҳакам Спирин ўйланиб ўтирмай ўн бир метрли белгини кўрсатди. Бу ерда Игорь Шквирин хатога йўл қўйди. У оёғи жароҳат олганидан бўлса керак, тўпни бурчакка секин йўналтирди. Аммо тўп дарвоза ёнидан ўтиб, майдондан ташқарига чиқиб кетди...

Шунга қарамасдан пахтакорчилар бу учрашувда яхши ўйнадилар, майдоннинг барча бурчагида жон куйдириб, ҳаракат қилдилар. Жамоа устозлари тажрибали футболчи Сергей Бондаренкони клубга қайтариб, тўғри қилганликларини алоҳида таъкидлаш керак. «Пахтакор» охирги ўринни тарк этди.

Пахтакорчилар навбатдаги учрашувни ўз майдонларида ўтказадилар. Улар 18 май куни Владикавказнинг «Спартак» жамоасини қабул қилишади.

Т. СОЛИЕВ.

Ойнаи жаҳонда

16 МАЙ
ПАЙШАНБА

● ЎзТВ I

8.00 «Соғлом бўлай десангиз».
8.10 «Спорт. Спорт. Спорт». Кинопрограмма.
9.10 «Бунёдкор».
9.40 «Қора карвон». Бадиий фильм («Туркманфильм»).
11.00 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Нишона».
11.40 Самарқанд вилояти «Бешқарсак» ансамблининг концерти.

* * *

18.00 Янгиликлар.
18.10 «Кумуш қўнғироқча». Мультфильм.
18.25 «Фан ва деҳқончилик».
18.55 «Алифбо сабоқлари». II босқич.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазирлиги матбуот маркази хабар қилади.
20.00 Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти совриндори Маъмуржон Тўхтасинов куйлайди.
20.30 Москва. «Время».
21.15 «Дил номалари». Мусиқий кўрсатув.
22.00 «Ахборот».
22.20 «Тошкент» студияси кўрсатади. «Чархпалак».
23.05 «Экран таништиради...».
00.05 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

19.00 «Тошкент» студияси кўрсатади. «Бу оқшомда».
20.30 Москва. «Время».
21.15 «Бу оқшомда» кўрсатувининг давоми.

● МТ I

6.00 «Тонг».
8.30 ИИВ маълумотларига кўра...
8.45 «Қайинзор шоҳид». Телевизион бадиий фильм премьераси. 1-серия (Пекин телевизион санъати маркази, 1990 й.).
9.40 Э. Грач чалади (скрипка).
10.30 Болалар соати (инглиз тили дарси билан).
11.30 ТСН.
11.45 «Чўлдаги ўтовлар». Волгограддан кўрсатилади.
12.10 «Сизга ветеранлар...». Совет композиторларининг қўшиқларини Қизил Байроқли Болтиқ флотининг ансамбли ижро этади.
13.00 «Мудофаа доктринаси нуқтаи назаридан». Ҳужжатли фильм премьераси (СССР Мудофаа вазирлигининг киностудияси, 1991 й.).

* * *

14.30 ТСН.
14.45 Болалар учун фильм. «Веснухиннинг фантазиялари». 1 ва 2-серилар (Одесса киностудияси, 1977 й.).
16.50 «Ҳайём рубоийлари». Фильм-балет («Тожикфильм», 1980 й.).
18.00 ТСН.
18.15 «...16 ёшгача ва ундан катталар».
19.00 Шеърият лаҳзалари.
19.05 «Парнас сари бир босқич» халқаро телефестивали рекламаси.
19.30 «Қайинзор шоҳид». Телевизион бадиий фильм премьераси. 1-серия.
20.30 «Время».
21.15 ИИВ маълумотларига кўра...
21.30 Опера театри олами.
22.30 «Ўз-ўзингга мадад бер» кўрсатуви саҳифаларида.
23.15 «Пи» белгиси билан. Танаффус пайтида (00.15) — «Меридиан». Халқаро янгиликлар.

● МТ II

8.00 Эрталабки бадантарбия машқлари.
Ўқув кўрсатувлари
8.15 Илмий-оммабоп фильм.
8.35, 9.35 Умумий биология. 11-синф. Янги ўсимликлар қандай яратилади?
9.05 Испан тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
10.05 Испан тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.
10.35 Биология. 8-синф. Сут эмизувчилар.
11.00 «Америкада ўн бир кун». 1-кўрсатув.

* * *

13.30 «Инспектор Лосев». Уч серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия.
14.35 «Куб». Қурилишдаги янги универсал система ҳақида илмий-оммабоп фильм.
14.55 Ритмик гимнастика.
15.25 Р. Тазейдинов чалади (балалайка). Қозондан кўрсатилади.
15.45 Америкача футбол. Жаҳон лигаси биринчилиги.

* * *

19.45 Хайрли тун, кичкинтойлар!
20.00 Ритмик гимнастика.
20.30 «Время» (сурдо таржимаси билан).
21.15 **СССР Олий Кенгашининг сессиясида.**
22.15 — 24.00 ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ ВИДЕОКАНАЛИ.

Муҳаррир
Н. ЁҚУБОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»
(«Сельская правда»)
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул котиб — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими— 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 33-54-33. 32-56-36, Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Безатиш бўлими—32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

БУЮРТМА № 5386. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Босишга топшириш вақти 20.30. Босишга топширилди— 21.15.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12